Татар.
3-11055
ЗАЛА 7. ШКАФЪ XXXV. ПОЛКА 6 № 171.
Татар.

كتاب مقدمة

التحرير المصفى والتخبير الموفى فى تسهيل تقسيم تركة المتوفى

تركى تلنده

فرايض مسئله لارنى بيان ايتوب بر رساله

بوكتاب باصمه سنه رخصت بيرلدى پيتربورخده ١٩ نچى فبرالده ١٨٨٨ نچى يلده

باصمه اولنمشدر قزانده وېچيسلاف ننك طبع خانه سنده
حاجى مالك محمد اوغلى ننك خراجاتى ايلان ١٨٨٨ نچى يلده

یعنی اونك یاغنده دخی بر نول بولسه ١٠٠ کبی آنی اون اولش ایته یعنی اون مرتبه
اون دیکان سوز آندان مراد یوز بوله اکر دخی بر نول بولسه ١٠٠٠ کبی آنی یوز
الوش ایته یعنی اون مرتبه یوز دیکان سوز آندان مراد منك بولاشونکار غیرلارنی
قیاس ایت بر راتده کوب صفرلار بولسه اونك یاقده بولغان اولکسی برلر
درجه سی ایکنچسی اونلار درجه سی اوچنچسی یوزلر درجه سی دورتنچسی
منك لار درجه سی بشنچسی اون منك لر درجه سی آلطنچسی یوز منك لار
درجه سی جیدنچسی ملیون لار درجه سی سکزنچسی اون ملیونلار درجه سی
(توقزنچسی یوز ملیونلار درجه سی (اونونچسی منك ملیونلار درجه سی
(اون برنچسی اون منك ملیونلار درجه سی (اون ایکنچسی یوز ملیونلار
درجه سی (اون اوچونچسی بیلیون لار درجه سی

❋ اوشبو صورت ایلان ❋

بر لار　　منك لار　　ملیونلار　　بلیونلار

١ ٢ ٣ ، ٤ ٥ ٦ ، ٧ ٨ ٩ ، ٠١ ٨ ، ٦

اوشبونی اوقغانده صول یاقدان باشلاب اوقولور اوشبوروشچه
آلطی بیلیون سکز یوز اون منك توقز یوز سکسان جیدی ملیون آلطی
یوز ایللی دورت منك اوچ یوز یکرمی بر بولور

❋ علم حساب ده مشهور علامت لار ❋

= ، × ، − ، × ،

اولکسی = اشارة ایکی عدد آراسنده بولسه برسی ایکنچسی ایلان بر تیکز ایکانونی
بلدرتور ٤ = ٤ کبی یعنی ٤ ایلان ٤ هر ایکسی بر تیکز دیکان سوز بولور
ایکنچسی × ایکی عدد آراسنده بولسه آلارنك جمع قلناچغنی بلدرتور
٥ × ٤ = ٩ کبی یعنی ٥ ایلان ٤ نی جمع ایتکاج بولادور ٩ دیکان سوز بولور
اوچونچسی − ایکی عدد آراسنده بولغانده اونك طرف ده بولغان عدددان
صول طرف ده بولغانونی آلوب طاشلاغانلقنی بلدرتور

بسم الله الرحمن الرحيم

اوشبو مقدمه‌ده علم حساب‌دان اصول اربعه قاعده‌لارنی تفصیلاً یازه‌قنی قصد ایتکان ایدك لکن وقت‌لار وفرصت‌لار مساعده قلماغانلقدان یازلمایون قالدی حاجت کمسه‌لار تفلیس وقزان شهرلارنده اوز تلمزده باصلوب نشر اولنغان علم حساب رساله‌لارنی مطالعه ایتسون آلارده کفایت مقداری علم بارهم بیك آچق هیچ کم‌دان اوکرنمایون بلورلك شولای بولسه‌ده خاطردان چقغان وقت‌لارده اسکا توشرر ایچون بزهم فقط صورت‌لارنی احتمال‌لاری ایلان کورساتدك صان (عدد) لارنی بلور ایچون هند حکم‌لاری اوشبو ارقام عشره دیکان اون صفرلارنی قویغانلار

١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩
بر	ایکی	اوچ	دورة	بش	آلطی	جیدی	سکز	توقز

اوز آرامزده شهر تینه بنا° صفر دیدوك یوقسه آلارنی اسلام‌لار رقم دیکانلار اوشبو ٥ علامت اسلام‌لار آراسنده اسمی صفر بولسه‌ده اوروپا تلندان آلنوب حاله مشهور بولغان اسمی نول‌دور اوشبو نول هیچ نرسه یوق ایکانلکا علامت بوا ور لکن بر عددنك اونك یاغنده بولسه ١٠ کبی اول عددنی اون الوش ایته یعنی اون مرتبه بردیکان سوز بوله اکر آنك یوقاری

Из фондов Российской национальной библиотеки

Инв. № 32582

کوب بولغان‌نك مثالی

٩٦١٢٣
٣٥١٩
———
٩٢٦٠٤

مثالی

٩٠٠٠٠
٦٧٨٩
———
٨٣٢١١

تفریق ایتلکان عدده نول بولغان‌نك مثالی

٣٧٨٩٢
٢٠٠٠
———
٣٥٨٩٢

تفریق ایتلکان عدد ایلان مفرق منه برتوسلی بولغان‌نك مثالی

١٢٥٤٣٢
٢٥٤٣٢
———
١٠٠٠٠٠

اوچونچیسی ضرب قاعده‌سی

ضرب قاعده‌سنی بلورگا اولا اوشبونی کونکل‌دان حفظ ایتارگا کراك بوله‌دور

١ × ١ = ١	بر مرتبه بر	بولادور بر
٢ × ٢ = ٤	ایکی مرتبه ایکی	بولادور دورت
٢ × ٣ = ٦	ایکی مرتبه اوچ	بولادور آلطی
٢ × ٤ = ٨	ایکی مرتبه دورت	بولادور سکز
٢ × ٥ = ١٠	ایکی مرتبه بش	بولادور اون
٢ × ٦ = ١٢	ایکی مرتبه آلطی	بولادور اون ایکی
٢ × ٧ = ١٤	ایکی مرتبه جیدی	بولادور اون دورت
٢ × ٨ = ١٦	ایکی مرتبه سکز	بولادور اون آلطی
٢ × ٩ = ١٨	ایکی مرتبه توقز	بولادور اون سکز
٣ × ٣ = ٩	اوچ مرتبه اوچ	بولادور توقز
٣ × ٤ = ١٢	اوچ مرتبه دورت	بولادور اون ایکی
٣ × ٥ = ١٥	اوچ مرتبه بش	بولادور اون بش

Из фондов Российской национальной библиотеки

۵ − ۴ = ۱ کبی یعنی ۵ دان ۴ نی آلوب طاشلادق قالدی ۱ دیکان سوز

دورتنچیسی × ایکی عدد آراسنده بولغانده برسی ایکنچیسینه ضرب

قلنغانونی بلدرتور ۳ × ۴ = ۱۲ کبی یعنی ۳ مرتبه ۴ بولادور ۱۲ دیکان سوز

اصول اربعه‌دان اولکسی جمع قاعده‌سی

مفرد عددلارنی جمع ایتکانکه مثال	مرکب عددلارنی جمع ایتکانکه مثال
۳	۲۳
۵	۲۱
۴	۱۳
۲ ×	۶۴ ×
۱۴ مبلغ یاکه صوما	۱۲۱ مبلغ یاکه صوما

مرکب عددلاردان کوب صفرلارنی جمع ایتکانکه مثال	عددلار آراسنده نول بولغانلارنی جمع ایتکانکه مثال
۹۶۴۳	۱۴۳۲
۲۱۲۵	۲۰۲۰
۸۹۸۷	۲۹۰۰
۷۶۴۲ ×	۳۲۱۱ ×
۲۸۳۹۷	۹۵۶۳

ایکنچیسی تفریق یعنی کوب عدددان آز عددنی آیروب آلمق

تفریق‌غه مثال	کوب عددلارده تفریق‌غه مثال
۹۹	۲۷۹۸
۲۴	۵۸۳
۷۵	۲۲۱۵

تفریق ایتولکان عدد مفرق منه‌دان مفرق منه‌ده نول بولغان‌نك

کوب

Из фондов Российской национальной библиотеки

٩ × ٩ = ٨١ توقز مرتبه توقز بولادور سکسان بر

ویاکه

وشبو ابجد حرفلاری عددی ایلان ترتیب ایتولکان بیتنی بیك یخشی حفظ هم ملکه قلورغه کراك آننك برلان هم ضرب عملینه توشورکا سهل بولور

بیت

ببد بجو بدح بهی بویب

٢ × ٢ = ٤ ٢ × ٣ = ٦ ٢ × ٤ = ٨ ٢ × ٥ = ١٠ ٢ × ٦ = ١٢

بزید بحیو بطیح ججط جدیب

٢ × ٧ = ١٤ ٢ × ٨ = ١٦ ٢ × ٩ = ١٨ ٣ × ٣ = ٩ ٣ × ٤ = ١٢

جهیه جویح جزکا جحکد

٣ × ٥ = ١٥ ٣ × ٦ = ١٨ ٣ × ٧ = ٢١ ٣ × ٨ = ٢٤

جطکز ددیو دهك دوکد

٣ × ٩ = ٢٧ ٤ × ٤ = ١٦ ٤ × ٥ = ٢٠ ٤ × ٦ = ٢٤

دزکح دحلب دطلو ههکه

٤ × ٧ = ٢٨ ٤ × ٨ = ٣٢ ٤ × ٩ = ٣٦ ٥ × ٥ = ٢٥

هول هزله هحم هطمه تفتدی

٥ × ٦ = ٣٠ ٥ × ٧ = ٣٥ ٥ × ٨ = ٤٠ ٥ × ٩ = ٤٥

وولو وزمب وحمح وطند

٦ × ٦ = ٣٦ ٦ × ٧ = ٤٢ ٦ × ٨ = ٤٨ ٦ × ٩ = ٥٤

ززمط زحنو زطسج ححسد

٧ × ٧ = ٤٩ ٧ × ٨ = ٥٦ ٧ × ٩ = ٦٣ ٨ × ٨ = ٦٤

حطعب ططفا ۽ ضربما

٨ × ٩ = ٧٢ ٩ × ٩ = ٨١

دون عشرها الیها تهتدی

ضرب مفردنك مثالی مضروبده بولغان عددلار

٣ × ٦ = ١٨	اوچ مرتبه آلطی	بولادور اون سکز
٣ × ٧ = ٢١	اوچ مرتبه جیدی	بولادور یکرمی بر
٣ × ٨ = ٢٤	اوچ مرتبه سکز	بولادور یکرمی دورت
٣ × ٩ = ٢٧	اوچ مرتبه توقز	بولادور یکرمی جیدی
٤ × ٤ = ١٦	دورت مرتبه دورت	بولادور اون آلطی
٤ × ٥ = ٢٠	دورت مرتبه بش	بولادور یکرمی
٤ × ٦ = ٢٤	دورت مرتبه آلطی	بولادور یکرمی دورت
٤ × ٧ = ٢٨	دورت مرتبه جیدی	بولادور یکرمی سکز
٤ × ٨ = ٣٢	دورت مرتبه سکز	بولادور اوتوز ایکی
٤ × ٩ = ٣٦	دورت مرتبه توقز	بولادور اوتوز آلطی
٥ × ٥ = ٢٥	بش برتبه بش	بولادور یکرمی بش
٥ × ٦ = ٣٠	بش مرتبه آلطی	بولادور اوتوز
٥ × ٧ = ٣٥	بش مرتبه جیدی	بولادور اوتوز بش
٥ × ٨ = ٤٠	بش مرتبه سکز	بولادور قرق
٥ × ٩ = ٤٥	بش مرتبه توقز	بولادور قرق بش
٦ × ٦ = ٣٦	آلطی مرتبه آلطی	بولادور اوتوز آلطی
٦ × ٧ = ٤٢	آلطی مرتبه جیدی	بولادور قرق ایکی
٦ × ٨ = ٤٨	آلطی مرتبه سکز	بولادور قرق سکز
٦ × ٩ = ٥٤	آلطی مرتبه توقز	بولادور ایللی دورت
٧ × ٧ = ٤٩	جیدی مرتبه جیدی	بولادور قرق توقز
٧ × ٨ = ٥٦	جیدی مرتبه سکز	بولادور ایللی آلطی
٧ × ٩ = ٦٣	جیدی مرتبه توقز	بولادور آلطمش اوچ
٨ × ٨ = ٦٤	سکز مرتبه سکز	بولادور آلطمش دورت
٨ × ٩ = ٧٢	سکز مرتبه توقز	بولادور یتمش ایکی

س

مضروب فیه‌ده ویاکه مضروب مضروب فیه‌نك هر ایکسنده نول بولغانغه مثال‌لار

۸۰۷۵ مضروب

۴۳۲ × مضروب فیه

۱۶۱۵۰
۲۴۲۲۵
۳۲۳۰۰

۳,۴۸۸,۴۰۰ حاصل

۷۰۰۴۶ مضروب

۲۶۴۲۲ × مضروب فیه

۱۴۰۰۹۲
۱۴۰۰۹۲
۲۸۰۱۸۴
۴۲۰۲۷۶
۱۴۰۰۹۲

۱,۸۵۰,۷۵۴,۵۱۲

س

۳۰۱۲۰۸
۱۳۰۲۰ ×

۶۰۲۴۱۶۰
۹۰۳۶۲۴۰
۳۰۱۲۰۸

۱۲۶,۵۰۷,۳۶۰ .

س

۱۰۰۰۰۰
۱۰۰۰ ×

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

دورتنچی تقسیم قاعده‌سی

یعنی کوب عددلارنی آزراق عددلارکا بولوب وبرماکلك

تقسیم مفرد یعنی بسیط عددنی ایکنچسی بر بسیط عددکا تقسیم ایتکان مثال‌لار

تقسیم مرکب مثالی‌لاری

مقسوم ۱۷۸۷۵ (۶۵ مقسوم علیهم

۱۳۵ ۲۷۵ حاصل قسمت

Из фондов Российской национальной библиотеки

٨ مضروب
٣ × مضرب فيه
٢٤ حاصل ضرب

كونكلده قالغان لارغه مثال
٩٤٧٨ مضروب
٣ × مضروب فيه
٢٨,٤٣٤ حاصل ضرب

مضروبده نول بولغانغه مثال
١٢٦ مضروب
١٠ × مضروب فيه
١,٢٦٠ حاصل ضرب

دخی نول بولغانغه مثال
٦٢٨٨ مضروب
٢٠ × مضروب فيه
١٢٥,٧٦٠ حاصل ضرب

دخی نول بولغانغه مثال
٢٦٧٨ مضروب
١٠١ × مضروب فيه
٢٦٧٨
٢٦٧٨٠
٢٧٥,٤٧٨ حاصل ضرب

مضروب فيه دان كوب بولغانغه مثال
٢٤ مضروب
٢ × مضروب فيه
٤٨ حاصل ضرب

مضروب فيه ده عدد لار كوب بولغانغه مثال
٤٢٨٢٤ مضروب
٧٦٢ × مضروب فيه
٨٥٦٤٨ .
٢٥٦٩٤٤
٢٩٩٧٦٨
٣٢,٦٣١,٨٨٨ حاصل ضرب

دخی نول بولغانغه مثال
٢٤٢٥ مضروب
٣٠٠ × مضروب فيه
٧٢٧,٥٠٠ حاصل ضرب

دخی مضروبده نول بولغانغه مثال
٣٨١٢٩ مضروب
٨٠٢٠١ × مضروب فيه
٣٨١٢٩
٧٦٢٥٨٠
٣٠٥٠٣٢٠
٣١٢٦٩٥٩٢٩ حاصل

Из фондов Российской национальной библиотеки

مقسوم علیهم ٨) ٢٨٥٣٦

حاصل قسمت ٣٥٦٧

٢٤
٥٤
٤٥
٥٣
٤٨
٥٦
٥٦

تقسیم درست لکنی بلور ایچون حاصل قسمت ایلان مقسوم علیهم نك برسنی ایکنچسینه ضرب ایتارکا کراك مقسوم نك عینی چقسه قسمت درست بولور

علم حساب وعلم فرائض لارنی مدح حقنده برترکی نسخه ده اوشبو اشعار منظورمز اولوب بواورنده قید ایتلماکی مناسب کورلدی *

علوم نك ربعی دور فهم ایت حسابی * فرائض نصفی دور بل انتسابی
(ه) خلاصه اوقیان اولورمی خائب * اولورسه کندوده بر فکر صائب
فرائض ده سراج الدین ده ماهر * آنکا علم حساب نك نفعی ظاهر
محمد صاحب الروض ایتدی تحریر * دیدی صاحب محیط فخر تحریر
دیمه مطلق حسابی رأی ایلاندر * خطابی نك طریقی وهی ایلاندر
فقیه هندوانی سیر ایدر کن * بخارادان کیرو بلخه کیدرکن
دیدیلار محنته اولدنك مرادی * افاضلدان کمه اولدنك مصادی
دیدی کوردم بخارا ایچره فاضل * بری نصف فقیه وبری کامل
بتون میدانی[3] آلمش علم فضلی * فقیه نصف کوردم ابن[4] فضلی
حسابیاته جاهل نصف عالم * بونی یازدی محمد ابن قاسم

❋ نظام العلوم ❋

(ه) خلاصة الحساب بهاء الدین ابوعلی محمد بن حسین العاملی حضرتلارینك آثارلاریندان مرقوم سنهء ١٠٣١ هجریه ده فوت اولمشدر رضاء)

[3] احمد بن ابراهیم المیدانی)

[4] ابوبکر بن الفضل)

مقسوم عليهم ٩) ٧٢ مقسوم

حاصل قسمت ٨ ٧٢ فنا بولغان

مقسوم عليهم ٢) ٣٦ مقسوم

حاصل قسمت ١٨ ٢

١٦

١٦

تمام

مقسوم عليهم ٩) ٤٨ مقسوم

حاصل قسمت ٥ ٤٥

٣

كسر

مقسوم عليهم ٦) ٨٩٤ مقسوم

حاصل قسمت ١٤٩ ٦

٢٩

٢٤

٥٤

٥٤

٤٨٧

٤٥٥

٣٢٥

٣٢٥

٥٧) ٣٦١٣٨

٦٣٤ ٣٤٢

١٩٣

١٧١

٢٢٨

٢٢٨

١٢) ٢٠٠٠٠٠

١٦٦٦٦ ١٢

٨٠

٧٢

٨٠

٧٢

٨٠

٧٢

٨٠

٧٢

٨

كسر

١٥) ٢٠٠

٢٥ ٤٥

Из фондов Российской национальной библиотеки

کمسه‌لار بر مقدار حاجت وضرور مسئله‌لارنی بلسه‌لار کراك وعلی کل حال
قصورلقمز وخطالقمزنی دامن عفو ایلان ستر ایتوب. بزعاجزلاره اعلام
ایتماکلارنی رجا والتماس ایدلنه دور حسبةً لله * ومن ذالذی یخلو عن
الخطل قلمه * وعن الزلل قدمه * واسأل الله ان یوفقنی علی الاتمام * ویصوبه
اجلة اهل الفضل الکرام * انه سمیع قریب مجیب * وعلیه اتوکل وانیب *
واشرع فی المقصود بعون ربی المعبود *

علماء حنفیه رحمهم الله تعالی اختیار ایتکان مذهب‌لارینه بناءً میت‌نك
مال متروکه سینه اوشبو ترتیبچه بولغان‌دورت حق ترتیب‌لنه دور یعنی
اوشال اورنده ذکر ایدلاچك ترتیب ایلان عمل ایتارکا کراك تقدیم
تأخیر درست توکل (اوّل[٢] کشی وفات بولغاچ اوزینك مالندان اوزنی
کفن‌لاب قبرکا قویارغه کراك کفن‌لمکده اسراف هم تقتیر ایتلماسون
مثلا ایرکشنی اوچ قاط دان آرطق ایلان کفن‌لامك خاتون کشی‌نی بش
قاط دان آرتق ایلان کفن‌لامك تبذیر یعنی اسراف بولور موندان کیم
مرتبه کفن‌لامك تقتیر بولور کفن مسئله‌لارینك تفصیلی فقه کتابلارنده دور
(آندان صونك مالی آرطب قالسه دین[٣]لاری بار ایکان دین‌لارنی اوتلرلر
کراك بار مالی بتسون (آندان هم مالی آرطوب قالسه وصیت ایتوب
وفات اولغان بولسه مالنی اوچ الوش ایتوب بر الوشندن وصیت[٤]لارنی
ویرورلار اگر اول بر الوش وصیت‌که یتماسه یتمکانچه قالور آرطق بولسه
ورثه‌لارکا قالور بوسوز ورثه‌لار آراسنده صبی بار بولسه یاورثه‌لار بالغ بولوبده
رضا بولماسه‌لار اما صبی یوق ایکان هم ورثه‌لار رضا ایکان اول وقت بار
مالنی ویروب بترسه‌لارده درست (آندان صونك قالغان مالنی قرآن
ایلان حدیث ایلان اجماع امت ایلان وارث‌لك‌لاری ثابت بولغان ورثه‌لارکا
تقسیم ایتولنوب ویرلور لکن تقسیم ایتکانده اوّلده اصحاب فرائض دیکان

[٢] اگر میت‌نك اصلا مالی قالماسه اول وقت کفنی حی حالنده نفقه‌سی کم‌کا واجب شول کمسه‌کا واجب بولور خاتونلارنك کفن‌لاری زوج‌کا مطلقا یعنی خاتون کراك بای بولسون کراك فقیره بولسون امام ابیوسف رحمه الله مذهبنده وقاضیخان نك فتواسی اوشبو سوزکا دور منه عفی الله عنه)

[٣] دین العباد دین الله دان مقدم دین صحة دین مرض دان مقدم اگر دین‌نك سببی مجهول بولسه)

[٤] وصیت کراك مطلق بولسون کراك معینة بولسون)

بسم الله الرحمن الرحيم

(اما بعده) بوفقير رضاء الدين بن فخر الدين الانيسى عافاهما الله تعالى
وجازاهما ديركه تقسيم تركات مسئله‌لارى كثير الوقوع بولغانلقدان قاعده
وطريق واحكام واحوال‌لارنى معرفت اهم والزم دور * على الخصوص
رسول اكرم جنابلارندان اوشبو خصوصده تعلم وتعليم ايتماكلك ايلان
امر شريف‌لارى صادر اولدغى مروى دور * لكن بزلارده مسئله‌لارنى
كما ينبغى اصلينه واقف وكنه حقيقتنى عارف كمسه‌لار بولسه‌ده حاجت
وضرورت كه نسبةً اول كمسه‌لار آزدر طلبه‌لارنك شغل‌لارى كوب وعمرلارى
قسقه تدريس‌لار وتعليم‌لار منتظم بولمادقدان وبوفن‌دان مصنف كتابلارنى
بلمك علوم عربيه بلمككا موقوف بولوب وقت‌لارى وفرصت‌لارى مساعده
وموافقة قلماغانلقدان اوشال فن‌نى تحصيل كوبينه ميسر اولماى دور *
بناء عليه علماء كرام‌لارمزدان على الدوام اوزتلمزده مسائل فرايضيه‌دان
بر رساله‌ء نافعه رجا ايتمكده ايدوك لكن بومطلوب ومقصودمز كوب
زمانلار كوتلوب تورلسه‌ده اوشبو وقتقه قدر كورلمادكدان وايشتلمادكدان
مأيوسًا اوزمزنك شواغل وموانع‌لارمز كوب وقصورلقمز وعاجزلكمز
درجه‌ء نهايتده بولسه‌ده لسانمزچه اوشبو فن‌دان بر رساله يازماقغه
شروع ايتوب بعد التمام (التحرير المصفى والتخبير الموفى فى تسهيل تقسيم
تركة المتوفى) ديو اسم ويرماكنى نيت ايتدوم انشاء الله تركى بلكان

كمسه‌لار

Из фондов Российской национальной библиотеки

﴿ باب ﴾

اوشبو باب‌ده اصحاب فرایض دیکان ورثه‌لارکا تیش سهم‌لار هم اصحاب فرائض‌لار کم‌لار ایدکی بیان اولنور قرآن کریم‌ده مذکور بولغان فروض یعنی سهم‌بارسی آلطی نوع دور اوّلکسی نصف مال‌نک یاریمی ایکنچی ربع دورت الوش‌دان بر الوش اوچونچی ثمن سکز الوش‌دان بر الوش دورتنچی ثلث اوچ الوش‌دان بر الوش بشنچی ثلثان اوچ الوش‌دان ایکی الوش آلطنچی سدس آلطی الوش‌دان بر الوش *

اوشبو سهام‌لارنک تیوشلی کمسه‌لارنی اصحاب فرائض دیلار آلار بارسی اون‌ایکی تورلی کشی دورتسی ایرلاردان * اب یعنی میت‌نک آطاسی * جد صحیح بابا آندان مراد آطانک آطاسی همیشه یوقاری کیتسه‌ده * اخ‌لام آنا بر توغمه ایرقرداش * زوج یعنی میت نک ایری * سکزی خاتون‌لاردان * زوجه میت‌نک خاتونی * بنت قزی * بنت الابن اوغلی‌نک قزی * وان سفلت یعنی اوغل قزی همیشه توبان کیتسه‌ده اخت‌لاب‌وام آطا وآنا بر قز قرداش اخت‌لاب آطا بر قز قرداش آنا باشقه * اخت لام آنا بر قز قرداش آطا باشقه * ام میت‌نک آناسی * جدهٔ صحیحه ابی لکن بو ابی ایلان میت آراسنده جد فاسد بولماسون * جد فاسد دیوب ام اب الام هم ام اب ام الاب کبی‌لار بس اوشبو اصحاب فرایض‌نک سهم‌لاری بیان قلنه دور *

[3] کراک بر کنه بولسون کراک کوب بولسون)

﴿اب﴾ نک اوچ حالی بار اوّل حالی فرض مطلق صاحبی بولوب سدس مالنی آلور ابن یاکه ابن الابن وان سفل ایلان برکا جیولسه ایکنچی حالی فرض مع التعصیب بنت یاکه بنت الابن وان سفلت ایلان جیولسه اوچونچی حالی تعصیب محض اصلا ولد بولماسه یاکه وان سفل ولد الابن بولماسه *

﴿ جد صحیح ﴾ اب بولماغان وقتده اب ایلان برحکمده *

Из фондов Российской национальной библиотеки

ورثه‌لارکا تیش سهم‌لارنی ویرلور * اصحاب فرائض دیوب شـول
کمسه‌لارنی ایتورلار آلارنك وارث بولماقلق‌لاری قرآن هم حدیث هم
اجماع ایلان ثابت بولغان بولور *
آلاردان مال آرطـوب قالسه عصبات[2] نسبیه دیکان وارث‌لارکا ویرلور
عصبات نسبیه کم‌لار ایدوکی توبان‌ده مذکور اولنور انشاء الله *
اکر عصبات نسبیه‌لار بولمسه عصبات سببیه[3] دیکان وارث‌لارکا ویرلور
عصبات سببیه میت‌نی قل وقتنده آلوب آزاد ایتکان کشی‌لار *
عصبات سببیه بولماسه عصبات سببیه‌نك مذکر عصبه‌سینه ویرلور *
مذکور عصبه‌لاردان هیچ کم یوق ایکان اول وقت فروض نسبیه کا قالغان
مالنی نصیب‌لاری قدر ینه‌دان قایطارلوب ویرلور مثلا سدس آلوچی
اصحاب فرایض‌لارغه سدس‌نی قایطارلور ثلث آلوچی‌غه ثلث قایطارلور
فروض نسبیه دیکان قید ایلان فروض غیر نسبیه‌دان احتراز ایتولندی
(ه) زوج ایلان زوجه کبی یعنی زوج ترکه سندان زوجه کا رد یوق زوجه
ترکه سندان زوج کا رد یوق فافهم *
رد قلورغه‌ده کشی بولماسه ذوالارحام دیکان قریب کمسه‌لارکا ویرلور
ذوالارحام کم‌لار ایدکی کلاچك‌ده مذکور اولور انشاء الله *
موندان صونك هم مال ویره‌چك کشی‌لار[4] بولسه‌ده ندرتینه بناءً تعرض قلنمادی

﴿ فصـــل ﴾

قتل ایلان دین باشقه‌لغی میراث مالی آلودان مانع بولور یعنی برکمسه
ایکنچی براونی قتل ایتسه قتل ایتوچی‌کا مال میراث ویرلماز کرچه یوقاریده
مذکور بولغان ورثه‌لاردان بولسه‌ده (هم دین‌لار باشقه باشقه بولسه‌ده
مثلا بر مسلمان وفات اولسه ورثه‌لارندان مسلماندان غیر کمسه‌لار بولسه
مال ویرلماز وبالعکس یعنی مسلمان بولماغان کشی وفات اولوب ورثه‌لارندن
مسلمان‌لار بولسه مال آله آلمازلار *

[2] کراك برکنه بولسون کراك کوب بولسونلار)
[3] خواه مذکر بولسون خواه موءنث بولسون
(ه) وفیه خلاف وسنذکره)
[4] آلار کتب فرایض‌ده (ثم الموالات ثم المقر له بالنسب بحیث لم یثبت نسبه من ذلك الغیر اذامات المقر علی اقراره ثم الموصی له بجمیع المال ثم بیت المال دیو) ذکر ایتولنکان اورنلار)
[5] لکن قصاصا قتل ایتسه ویاکه حدا قتل ایتسه یا اورزند ان دفع وقتنده قتل ایتسه اول وقت قاتل مقتول دان میراث آلور)

Из фондов Российской Национальной библиотеки

لارنك آرالارنده نسبت قارادق ٢ ايلان ٣ آراسنده تباين ٢ نى ٣ كا
ضرب ايتدك ٦ بولدى ٦ ايلان ٥ آراسنده نسبت تباين ٦ نى ٥ كا ضرب
ايتدك ٣٠ بولدى ٣٠ ايلان ٧ آراسنده نسبت تباين ٣٠ نى ٧ كا ضرب
ايتدك ٢١٠ بولدى اوشبو مبلغنى اصل مسئله ٢٤ كا ضرب ايتدك ٥٠٤٠
بولدى تصحيح مسئله اوشبو بولور موندە هم اوچ نرسه معلوم بولدى
مضروب ٢١٠ مضروب فيه ٢٤ مبلغ ٥٠٤٠ تصحيح دان هر فريق غه نه
قدر بولغانونى بلورگا كراك بولدى زوجه لارگا اصل مسئله دان ٣ مضروب
٢١٠ كا ضرب ايتدك ٦٣٠ بولدى فردينه ٣١٥ جدات ستكا ٤ مضروب
٢١٠ غه ضرب ايتدك ٨٤٠ حاصل بولدى فردينه ١٤٠ بنات عشركا ١٦
مضروب ٢١٠ غه ضرب ايتدك ٣٣٦٠ بولدى فردينه ٣٣٦ اعمام سبعه كا
اصل مسئله دان ١ مضروب ٢١٠ كا ضرب ايتدك ٢١٠ بولدى فردينه ٣٠
پس سهام لار رؤس لار ينه مستقيم بولدى *

❁ فصــــل ❁

ورثه لاردان جدات بنات اعمام كبى هر فريق نك نصيب لارنى بلاسنك كيلسه
شول فريق نك اصل مسئله دان ويرلكان نصيب لارنى اصل مسئله كا مضروب
بولغان عدد كا ضرب ايتارسن شوندان حاصل بولغان عدد شول فريق نك
نصيبى بولور نتاك اوشبو عمل تكرار مرور ايتدى مثلا تباين مسئله سنده بولغان
فريق لار زوجتين ست جدات عشر بنات ايدى تصحيح دان زوجتين كا نه
قدر تيش بولغانونى بلمك قصد ايتساك اصل مسئله ٢٤ دان بولغان حصه سى
٣ نى اصل مسئله ٢٤ كا مضروب بولغان ٢١٠ غه ضرب ايتارمز ٦٣٠ حاصل
بولور بس اوشبو حاصل زوجه لاركا جدات بنات لاركا اوشبو قياسچه فافهم *
(اما فريق لارنك فرد لارينه نه قدر تيش بولغانونى بلورگا قصد ايتسانك
تصحيح ايچون اصل مسئله كا ضرب قلغان مضروبنى ورثه لاردان
قايسى فريق بولسه ده تقسيم ايتارسن بعده خارج قسمت نى شول
فريق نك اصل مسئله دان بولغان نصيبنه ضرب ايتارسن ما حصل
فريق لارنك فردينك نصيبى بولور مثلا تباين مسئله سنده زوجه فريق نك

فائده دورة طائفه
دان آرطق كمسه لاركا
بر مسئله ده كسر
بولماز چونكه بر
مسئله ده ٥ طائفه
دان آرطق اصحاب
فرايض بولماى دور
البته اول ٥ طائفه
نك برسى يالغوز
بوله دور اب يا ام
يا زوج كبى يالغوز
كمسه كا صورة
لنماى دور)

Из фондов Российской национальной библиотеки

❊ اولاد ام ❊ یعنی اخ‌لام اخت‌لام‌لارنك مجموعسی بر حکمده بولوب اوچ حال‌لاری بار اوّل حال‌لاری برکنه بولسه سدس ایکنچی حال‌لاری بردان آرطق بولسه‌لار ثلث مال خواه مذکر بولسونلار خواه مؤنث بولسونلار اوچونچی حال‌لاری ولد ایلان یا وان سفل ولدالابن ایلان هم اب ایلان جد ایلان ساقط بولورلار ❊

❊ زوج نك ایکی حالی بار برسی نصف آلماقلق ولد بولماسه یا که وان سفل ولد الابن بولماسه ایکنچیسی ربع آلماقلق ولد بولسه یا که وان سفل ولد الابن بولسه

❊ زوجه نك ایکی حالی بار میت دان ولد یا که وان سفل ولد الابن بولسه ثمن مال آلور (ولد بولماسه یا وان سفل ولد الابن بولماسه ربع آلورلار زوجه خواه بر بولسون خواه بردان آرطق بولسون بردن آرتق بولغان صورتده ربع ایلان ثمن نی اوز آرالارنده تقسیم ایتارلار ❊

❊ بنات صلبیه نك اوچ حالی بار اوّلکسی برکنه بولسه نصف مال آلور ایکنچیسی بردان آرطق بولسه‌لار ثلثان آلورلار اوچونچیسی ابن بالا برلان برکا بولسه‌لار عصبه بولوب ابن بالاغه ایکی الوش قزغه بر الوش آلورلار

❊ بنات الابن نك آلطی حالی بار اوّلکسی برکنه بولسه نصف آلور ایکنچیسی بردان کوب بولسه‌لار ثلثان آلورلار اگر بنت صلبیه بردان آرطق بولماسه (اوچونچیسی بنت صلبیه برکنه بولسه اول وقت بنات ابن سدس آلورلار (دورتنچیسی بنات صلبیه بردان آرطق بولسه اول وقت ساقط بولورلار (بشنچیسی اوشبو صورتده بولار ایلان بر درجه‌ده یا بولاردان توبان ابن بولسه اول وقت ابن ایلان عصبه بولوب ابن گا ایکی الوش بولارغه بر الوش بولور (آلطنچیسی ابن ایلان ساقط بولورلار بنات بنون بنات ابن حکمنده بولور

❊ اخوات لاب وام نك بش حالی بار اوّلکسی برکنه بولسه نصف آلور (ایکنچیسی بردان کوب بولسه‌لار ثلثان آلورلار (اوچونچیسی اخ لاب وام ایلان عصبه بولوب اخ لاب وام گا بر الوش اخوات لاب وام گا بر الوش

[٤] کراك بر کنه بولسون کراك کوب بولسون

[٢] مثلا بر جماعة بر اولگان خاتون نی هر برسی اوز خاطونی ایکانلکنی شرعاً اثبات ایتار اول وقت بارسی ده بو خاطونغه زوج بولورلار خاطون دان ولد بولسه هر برینه نسب ثابت بولور یعنی اول بالاغه هر برسی اب بولور هر برندان میراث آلور وهر برسی بو بالادان میراث آلور خلاصة الفتوی ده مذکور منه

[٣] (ه) کراك بو خاطون دان کراك غیری دان بولسون)

ایلان عمل ایتماك لازم بوله‌دور تماثل بوله‌ایکان هیچ عملکا محتاج بولنماز نڭ صورتنی ذکر ایتدك *

❁ قاعده اوشبودور ❁

تصحیح‌دان حاصل بولغان سهمنی ترکه‌نك کل‌سینه ضرب قلورسن بعد مبلغنی تصحیحغه تقسیم ایت‌خارج قسمت مذکور وارث‌لارنك ترکه‌دان تیش نصیب‌لاری بولور مثلا زوج‌ام اختین‌لاب وام قالسه مسئله ٦ دان ٨ کا عول ایتار زوجکا نصف ٣ امکا سدس ١ اختین‌لاب‌وامکا ثلثان ٤ اما ترکه‌مز ٣٠٠ صوم بس اوشبو ترکه‌دان هر فریقغه نه قدر صوم بولغانونی بلورکا قصد ایتدك اولده زوجنك تصحیح ٨ دان حاصل بولغان سهمی ٣ نی کل ترکه ٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٩٠٠ حاصل بولدی اوشبو مبلغنی تصحیح مسئله ٨ کا تقسیم ایتدك ١١٢ بر یوز اون ایکی صوم ٥٠ اللی تین حاصل بولدی زوجنك حصه‌سی اوشبو بولور امنك تصحیح‌دان بولغان حصه‌سی ١ نی کل ترکه ٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٣٠٠ حاصل بولدی اوشبونی تصحیح ٨ کا تقسیم ایتدك ٣٧ اوتوز جیدی صوم ٥٠ اللی تین حاصل بولدی امنك حصه‌سی اوشبو اخت‌لاب‌وامنك برسینه برسینه ٢ ایدی کل ترکه ٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٦٠٠ حاصل بولدی اوشبونی تصحیح ٨ کا تقسیم ایتدك ٧٥ حاصل بولدی اخت لاب وامنك حصه‌سی اوشبو ایکنچی اختکا هم اوشنداق بلافرق ایمدی قسمت‌نك درست ایکانونی بلماك ایچون مجموع ویرلکان مال‌نی جمع ایتوب قارادق

تین	صوم	
٥٠	١١٢	
٥٠	٣٧	
١٠	٧٥	
١	٧٥	
	٣٠٠	عین ترکه چقدی

Из фондов Российской национальной библиотеки

فردینه نه قدر ایکانونی بلورکا قصد ایتدك اصل مسئلهکا مضروب ۲۱۰ ن
زوجتینکا تقسیم ایتدك خارج قسمت ۱۰۵ بولدی اوشبونی زوجتین نك
اصل مسئلهسندان بولغان ۳ کا ضرب ایتدك ۳۱۵ حاصل بولدی بس
زوجهلارنك هر فردینه اوشبو بولدی بنات لارنك فردینه نه قدر ایکانو
بلورکا قصد ایتدك اصل مسئلهکا مضروب بولغان ۲۱۰ نی اون بناتغه تقسی
ایتدك ۲۱ خارج قسمت بولدی اوشبونی اصل مسئلهدان بولغان نصیب لار
۱۶ غه ضرب ایتدك ۳۳۶ حاصل بولدی بس بناة نك هر فردینه اوشب
بولور جده لارنك فردینه نه قدر ایکانونی بلورکا قصد ایتدك مضرو
۲۱۰ نی آلطی جده کا تقسیم ایتدك ۳۵ خارج قسمت بولدی اوشبو
اصل مسئلهدان بولغان نصیب لاری ۴ کا ضرب ایتدك ۱۴۰ حاصل بولد
بس جده لارنك هر فردینه اوشبو بولور اعمام نك فرد نك نصیب لار
بلورکا قصد ایتدك ۲۱۰ مضروب نی جیدی اعمام غه تقسیم ایتدك ۳۰ خار
بولدی اوشبونی اصل مسئلهدان بولغان ۱ کا ضرب ایتدك ۳۰ حاصل بولد
بس عم نك فردینك نصیبی اوشبو بولور وهکذا یعنی توافق تماثل تداخ
صورت لارندهدر برسی اوشبو روشده بولور بلا تفاوت *

فصل

ورثهلارکا یاکه غرما (بورچ ایالاری) لارکا ترکه تقسیم ایتماك قاعدهلار
بیاننده یعنی یوقاریده تصحیح قاعدهلاری بیان قلسه ده ترکهنی آلا
ایلان کنه بولا آلماینچه غیر برآزشیلار بلورکا حاجت اورنلار بولهدور مث
تباین مسئلهسنده تصحیح مز ۵۰۴۰ بولدی اکر قالغان ترکهمز ۵۰۴۰
صوم بولسه بیك یخشی هیچ باشقه عملکا محتاج توکل اما ترکهمز ۳۳ صو
ویاکه ۲۲۲ صوم ویاکه ۱۱۰۲۱ صوم بولا ایکان البته اوشبو صوم لارنی
برقاعده ایلان ۵۰۴۰ قسم ایتارکا حاجت توشهدور وبهر تقدیر تصحی
ایلان ترکه آراسنده نسبت تماثل بولماغانده اوشبو ذکر ایدلاچك قاعده

فریق نصیب لارنی بلمك قاعده سی

ترکه ده هر فریق غه نه قدر بولغانونی بلورکا قصد ایتسانك اصل مسئله دان بولغان نصیبنی کل ترکه کا ضرب ایتارسن بعد مبلغنی تصحیح مسئله نك کل سینه تقسیم ایتارسن قسمت دان خارج شول فریق نك نصیبی بولور مثلا زوج اربع اخوات لاب وام اختین لام قالدی اصل مسئله دان ٩ غه عول ایتار ترکه من ٣٢٥ صوم ایکان زوج کا تصحیح دان ٣ کل ترکه کا ضرب ایتدوك ٩٦٥ حاصل بولدی اوشبو مبلغنی تصحیح ٩ غه تقسیم ایتدك ١٥٦ صوم ٦٦ تیین وثلثان تیین حاصل بولدی زوج نك نصیبی اوشبو بولور اخوات لاب وام کا ٤ ایدی کل ترکه کا ضرب ایتدك ١٢٨٥ حاصل بولدی تصحیح ٩ غه تقسیم ایتدك ١٤٢ صوم ٢٢ تیین وتسعان تیین حاصل بولدی اختین لام نك نصیبی ٢ ایدی کل ترکه ٣٢٥ کا ضرب ایتدك ٦٤٥ حاصل بولدی بس اوشبو مبلغنی تصحیح ٩ غه تقسیم ایتدك ٧١ صوم ١١ تیین وتسع تیین حاصل بولدی جمع ایتوب قارادق *

کسور تیین	تیین	صوم
ثلثان	٦٦	١٥٦
تسعان	٢٢	١٤٢
تسع	١١	٨١
١ تیین	١	١
	٥٥	٣٢٥ صوم عین ترکه چقدی

اداء دیون

داسبق ده مذکور کابناء تجهیز تکفین دان صونك غریم (بوروچ ایالاری) لارکا یتارلك مال قالسه هر غریم کا کاملا ویرالور اما مال آز قالوب غریم لارکا کاملا یتماسه شول وقت آلارغه دین نك کوپلکی آزلقی اعتبار نچه مال ویررکا تیش بوله دور - یعنی کوب دین ایاسینه کوبراك آز دین ایاسینه آزراق

Из фондов Российской национальной библиотеки

قسمت‌مزنك درست ایكانلكی بلندی   دخی ایكنچی بر مثال زوج
اختین‌لاب وام اختین‌لام قالسه مسئله ٦ دان ٩ غه عول‌ایتار زوجكا نصف
٣ اختین‌لاب وامكا ثلثان ٤ اختین‌لامكا ثلث ٢ تركه‌مز ٤٠٠ صوم اوشبو
تركه‌دان هر فریق‌غه نه‌قدر صوم بولغانونی بلوركا قصد ایتدك زوجنك
تصحیح‌دان حاصل بولغان سهمی ٣نی كل‌تركه ٤٠٠ كاضرب ایتدك ١٢٠٠
حاصل بولدی اوشبومبلغ‌نی تصحیح ٩ غه تقسیم‌ایتدك ١٣٣ بر یوز اوتوز
اوچ‌صوم ١/٣ ٣٣ اوتوز اوچ تین وثلث تین حاصل بولدی زوجنك
حصه‌سی‌اوشبوبولور اخت‌لاب وامنك برسینه ٢ ایدی كل‌تركه ٤٠٠ كا
ضرب‌ایتدك ٨٠٠ حاصل بولدی اوشبومبلغ‌نی تصحیح ٩ غه‌تقسیم ایتدك
٨٨ سكسان سكزصوم ٨/٩ ٨٩ سكسان توقز تین وثمانیة اتساع تین
اخت‌لاب وامنك برسی‌نك حصه‌سی اوشبو بولور ایكنچی اخت‌لاب وام
هم‌شولای بولوربلافرق اخت‌لامنك برسینه ١ ایدی كل‌تركه ٤٠٠ كا
ضرب ایتدك ٤٠٠ حاصل بولدی اوشبونی تصحیح ٩ غه تقسیم ایتدك
٤٤ قرق‌دورت صوم ٤٤ قرق دورت‌تین حاصل بولدی‌بس اخت‌لامنك
حصه‌سی اوشبوایكنچسینه اوشبولای‌بلافرق ویرلكان‌مالنی جمع ایتوب قارادق

كسور تین	تین	صوم	
ثلث تین	٣٣	١٣٣	
ثمانیة اتساع	٨٨	٨٨	
ثمانیه اتساع	٨٨	٨٨	
٣ تین	٤٤	٤٤	
	٤٤	٤٤	
	٣	٣	دورت یوز صوم
	٠٠	٤٠٠	عین‌تركه چقدی

ر ضالغی ایلان مال میراث‌دان اوزینه تیش بولغان سهم‌دان آرزاق بر شیء
معلوم آلوب حصه‌دان چقماقغه تخارج دیوب ایتولنه‌دور بو تخارج شرعا
مقبول‌شی‌در تقسیم ترکه وقتنده یا ورثه‌لار یا غریم‌لار تخارج ایتسه‌لار
آلارنك تیش سهم‌نی مسئله‌نك تصحیحندان آلوب طاشلارغه کراك بعد
قالغان مال‌نی باشقه ورثه‌لارکا تقسیم ایتارکا کراك مثلا زوج ام عم قالغان
بولسه مسئله ٦ دان زوج‌کا نصف ۳ ام کا ثلث ۲ مابقی اعم‌کا اوشبو سهم‌لار
بارسی‌ده ورثه‌لارنك رؤس‌لارینه مستقیم فلاحاجة الی الضرب بعد ذمه‌سینه
لازم مهر تقابلنه زوج صلح ایتوب الوش‌دان چقسه قالعان ترکه‌نی قالغان
ورثه‌لارکا تقسیم قلنور سهم‌لاری قدری یعنی ۳ سهم ایتولنور ۲ سهم
ام‌کا ۱ سهم عم‌کا بولور وبالفرض اوشبو مسئله‌ده برارشی تقابلنه عم
صلح ایتسه مسئله همیشه ٦ دان بولور عم‌نك سهمی طرح قلنورده ٥ دان
بولور ۳ سهم زوج‌کا ۲ سهم ام‌کا واکرام برارشی تقابلنه صلح ایتسه
همیشه مسئله ٦ دان بولور ام‌نك سهمی طرح قلنور ۳ سهم زوج‌کا ۱ سهم عم‌کا بولور

❀ باب ❀

اوشبو باب ده رد بیان قلنور رد دیکانمز عول‌نك ضدی‌در یعنی عول‌ده سهام‌لار
مخرج‌دان آرتق بولوب کیته‌دور امارد‌ده مخرج مسئله سهام‌دان آرتق بولادور
هر وقت اصحاب فرایض‌غه حصه‌لاری قدری مال تقسیم قلنوب ویرلکان بعدنده
مال آرتوب قالسه عصبه‌لار بولماسه اوشبو اصحاب فرایض‌غه یانکادان حصه
لاری قدری قالغان مال‌نی رد قلنوب ویرلور مکر زوجین [2] بو حکم‌دان مستثنی
یعنی زوجه مالی‌دان زوج‌کا ردیوق زوج مالی‌دان زوجه‌کا رد یوق حصه
لاری قدری ویرلور دیدك آندان مراد کوبراك سهم ایاسی نه کوبراك
رد قلنور آز سهم ایاسینه آزراق رد قلنور کما ستعرف انشاء الله تعالی
اوشبو رد مسئله‌سی دورت قسم بولور چونکه مسئله‌ده مردود علیه یا بر کنه

(۲) لکن اشباه‌ده بیت المال منتظم بولماغلنغی ایچون زوجین‌کا رد قلنور دیکان هم اوشبو سوز قنیة‌ده زیلعی ده مستصفی‌ده حدادی‌ده مذکور حاصل کلام متقدمین رحمهم الله اختیارلاری نچه زوجین‌کا رد یوق اما متأخرین بیت المال مشوش بولدغی ایچون رد ایلان فتوا ویرکانلار متقدمین‌نك مختارلارینه خلاف امامة اذان وغیرلارده استیجار جوازیتی ایلان فتوا ویردکلاری کبی اما بزلارده ترکه صرف قلنورلق بیت المال رسا یوق بس البته رد قلنورغه تیش بولور منه عفی الله)

ویرلور بوغریم لارکا مال ویرماك هم اوتکان قاعده ایلان بولور یعنی هر
غریم نك دینی وارث نك سهمی منزلنده مجموع دیون تصحیح مسئله منزلنده
الحاصل اوتکان قاعده کا توشنلسه مونی بلماك سهل بولور مثلا بر کمسه وفات
بولدی زیدکا ٢٥ صوم عمروکا ١٨ صوم بکرکا ١٩ صوم ویره چکی قالدی
اما مجموع ترکه سی ٤٨ صوم غنه البته بو ٤٨ صوم دان بولارنك بارسی نك
آلاچغنی کامل ویرر مال یوق چونکه آلارغه ٦٢ صوم کراك بس مال نك
بارندان ویرر مز لکن زیدکا کوبراك کراك آندان قاله بکرکا آندان قاله
عمروکا بس اوّلا دینلارنك بارسنی جمع ایتدك ٦٢ صوم بولدی زیدنك
حصه سی ٢٥ صومنی کل ترکه ٤٨ صوم غه ضرب ایتدك ١٢٠٠ حاصل
بولدی مجموع دین ٦٢ کا تقسیم ایتدك ١٩ صوم ٣٦ تین دان فی الجمله کم حاصل
بولدی بس زیدنك حصه سی اوشبو بولدی عمرونك حصه سی ٨ صومنی
کل ترکه ٤٨ صوم غه ضرب ایتدك ٨٦٤ حاصل بولدی مجموع دین ٦٢ صوم غه
تقسیم ایتدك ١٣ صوم ٩٤ تین دان فی الجمله آز حاصل بولدی عمرونك حصه سی
اوشبو بولور بکرنك حصه سی ١٩ صومنی کل ترکه ٤٨ صوم غه ضرب ایتدك ٩١٢
حاصل بولدی دین ٦٢ صوم غه تقسیم ایتدك ١٤ صوم ٧١ تین دان فی الجمله آز حاصل
بولدی بکرنك حصه سی اوشبو بولور درست بولغانونی بلماك ایچون جمع ایتدك

تین	صوم
٣٦	١٩
٩٤	١٣
٧١	١٤

٠١ بر تین نی طاشلادق چونکه ٢

حصه لار کم راك ایدی ٤٨ صوم عین ترکه

فصل

تخارج بیاننده مثلا ورثه لاردان یا غرمالاردان بعض کمسه لار اوزینك

Из фондов Российской Национальной библиотеки

قسم ثالث

من يرد عليه‌دان بر كنه جنس بولورده من لايرد عليه‌ده بولور شول وقت من لايرد عليه‌نك فرضى اقل مخرجدان ويرلور مابقى‌نى من يرد عليه‌نك روءس لارينه قسمت قلنور زوج ثلاث بنات جيولغان صورت كبى مسئله‌نك اقل مخرجى ۴ من لايرد عليه بولغان زوجنك فرضى ۱ نى ويرلدى قلغان ۳ نى من يرد عليهم‌نك روءس لارينه تقسيم ايتولدى قالغان سهم من لايرد عليهم‌نك روءس لارينه مستقيم بولغانده هر دائم اوشبولاى بولور اكر قالغان سهم من لايرد عليهم‌نك روءس لارينه مستقيم بولماسه مابقى ايلان عدد روءس آرالارنده نسبت قارالور *

توافق صورتنده

روءس لارنك وفقنى من لايرد عليهم‌نك فرض لارى‌نك مخرجينه ضرب قلنور زوج ست بنات كبى بو صورتده من لايرد عليه‌نك مخرجى‌نك اقلى ۴ شوندان ۱ نى زوجكا ويردك ۳ قالدى ۳ ۶ غه مستقيم توكل آرالارنده نسبت قارادق نسبت توافق بالثلث بس روءس‌نك وفقى ۲ نى اقل مخرج من لايرد عليه ۴ كا ضرب ايتدك ۸ حاصل بولدى ۲ نى زوجكا ويردك ۶ نى ۶ بنتكا ويردك

تباين صورتنده

كل عدد روءس‌نى من لايرد عليه‌نك فرضينه ضرب ايتولنور زوج خمس بنات كبى زوجنك اقل مخرجى ۴ شوندان ۱ نى زوجكا ويردك ۳ قالدى ۳ ۵ بناتكه مستقيم توكل آرالارنده نسبت قارادق توافق توكل بلكه تباين بس كل عدد روءس ۵ نى مخرج مسئله ۴ كا ضرب ايتدك ۲۰ حاصل بولدى بس تصحيح مسئله اوشبو ۲۰ بولور اصل مسئله‌دان زوجكا ۱ ايدى ۵ كا ضرب ايتدوك ۵ حاصل بولدى زوجكا ويردك بنات خمسكه اصل مسئله‌دان ۳ ايدى ۵ كا ضرب ايتدوك ۱۵ حاصل بولدى بس ۱۵ نى بنات خمسكه ويردك هر فردينه ۳ بولدى

(۲) چونكه اوشبونك تداخل‌كا اعتبار يوق كما عرفت)

صنفی یا بر صنف‌دان اکثر وهر ایکی تقدیرده مسئله‌ده من لا برد علیه
بولور یا بولماز   قسم اوّل مسئله‌ده من یرد علیه بر گنه جنس
بولور من لا یرد علیه بولماز اوشبو وقت مسئله‌نی ابتداءً من یرد علیه بولغان
جنس‌نك روءس‌لارندان قلنور چونکه جمیع مال فروض ایلان هم رد ایلان
آلارغه‌غنه بولادور مثلا بنتین یا اختین یا جدتین قالور اوشبو وقت هر برسی‌نك
مسئله سنی ٢ دان یعنی روءس لارندان قلنور هر ایکسینه نصف نصف
ویررسن مشقت آز بولسون اچون *

❁ قسم ثانی ❁

من یرد علیه‌دان ایکی جنس یا اکثر جیولور من لا یرد علیه‌دان هیچ کرسه
بولماز اوشبو وقت سهام‌لارنی جیوب مسئله‌نی سهام‌لارندان قلورسون
مجموعسی دورت تورلی بولور ٢ دان ٣ دان ٤ دان ٥ دان یعنی شول
وقت ٢ دان بولور مسئله‌ده سدسان جیولسه جده ایلان اخت لام جیولغان
صورت کبی ٣ دان بولور ثلث ایلان سدس جیولسه ایکی ولدام ام جیولغان
صورت کبی ٤ دان بولور نصف ایلان سدس جیولسه بنت بنت الابن یا که
بنت ام جیولغان صورت کبی ٥ دان بولور ثلثان سدس جیولسه یا که نصف
سدسان یا که نصف ثلث جیولسه بنتین ام یا که بنت الابن ام یا که اخت لاب
وام اختین لام جیولغان صورت لار کبی   خفی اولمایه که اوشبو طریق
ایلان قسمت ایتما کلك سهم‌لار ورثه‌لارکا مستقیم بولغان صورتده امامستقیم
بولمای ایکان مثلا بنت وثلاث بنات ابن کبی مسئله‌دان بنت کا اوچ سهم
بنات ابن کا بر سهم ٣ بنات الابن کا ١ مستقیم توکل بس یوقاریده مذکور
قاعده‌لار ایلان عمل ایتار کا کراك بولور یعنی کسر کلکان بر طائفه‌نك
روءس‌لاری ٣ نی اصل مسئله ٤ کا ضرب ایتولنور ١٢ حاصل بولور
شوندان ٩ بنت کا ٣ بنات الابن کا بولور *

(٢) مسئله ٦ دان
هر ایکسینه فرضیة
ایلان ٢ شار سهم بس
مسئله‌نی سهم لاری
بولغان ٢ دان قلدوق
هر ایکسینه نصف
(نصف)
اصل مسئله ٦ دان
سهم لارنك مجموعسی
٣ بس ٣ نی مخرج
مسئله ایتوب اثلا
ثا قسمت ایتدك
ولدام لارکا ثلثان
ام کا ثلث)

(ه) چونکه من یرد علیهم مسئله‌لارنده ثلثان ۴ بارهم سدس ابازجمعسی ۵ بولادور)

یه‌نك فرض‌نك مخرجینه ضرب ایتارسن اوشبو ضربدان حاصل
لغان مبلغ من یرد علیه ایلان من لایرد علیه‌نك هر ایکسی‌نك
ض‌لارینك مخرجی بولور اربع زوجات تسع بنات ست جدات
بولغان صورت کبی اصل مسئله ۲۴ دان بولسه‌ده ردی بولغان ایچون
لایرد علیه‌نك اقل مخرجی ۸ دان بولدی ۱ نی زوجه‌لارکا ویردك
ندی ۷ لکن بو ۷ من یرد علیهم‌نك مسئله‌لاری ۵ کا مستقیم توکل
سبت قارادق ۷ ایلان ۵ آراسنده نسبت تباین بس من یرد علیهم‌نك
سئله‌سی‌نك جمیع‌سی ۵ نی من لایرد علیه‌نك فرض‌نك مخرجی ۸ کا ضرب
یتدك ۴۰ حاصل بولدی بس اوشبو ۴۰ هر ایکی فریق‌نك فرض‌نك
رجی بولور موندان صونك من لایرد علیه‌نك سهمی‌نی من یرد علیه‌نك
رض‌نك مسئله‌سی ۵ کا ضرب ایتولنور ۵ حاصل بولور بس اوشبو
زوجه‌لار نصیبی بولور من یرد علیهم‌نك هر فریق‌لارنك سهام‌لارنی
ن لایرد علیه‌نك فرض‌نك مخرجی‌نك مابقی‌سینه ضرب ایتولنور من یرد
لیهم‌دان بولغان فریق‌لارنك نصیب‌لاری چقار مثلا مسئله مزده بنات‌که
ن یرد علیه مسئله‌سندان ۴ ایدی من لایرد علیه فرض‌نك مخرجی‌دان
اقی بولغان ۷ کا ضرب ایتدك ۲۸ حاصل بولدی بس اوشبو بنات‌لارنك
صیب‌لاری بولور جده‌لارکا من یرد علیه مسئله‌سندان ۱ ایدی مابقی
کا ضرب ایتدك ۷ حاصل بولدی بس اوشبو ۷ نی جده‌لارکا ویردك بس هر
ه‌یکی فریق‌نك فرض‌لاری مستقیم بولدی لکن فریق‌لارنك فردلارینه مستقیم
کاوکل بس ما سبق‌ده مذکور اصول‌لار ایلان تصحیح ایتارکا کراك بوله‌دور
ثلا مذکور مسئله مزده ۴ زوجه نصیب‌لاری ۱ ایدی ۴ ایلان ۱ آراسنده
سبت تباین بس روءس‌نك کل عددی ۴ نی حفظ ایتدك ۹ بنت نصیب‌لاری
۲۸ ایدی ۹ ایلان ۲۸ آراسنده نسبت تباین بس کل روءس ۹ نی حفظ ایتدك

Из фондов Российской Национальной библиотеки

قسم رابع

من یرد علیه‌دان ایکی جنس یا ایکی جنس دان کوب بولوب من لا یرد علیه‌ده
بولسه اول وقت من لا یرد علیه‌نك فرضی نك مخرجندان باقی بولغان نی من
یرد علیه مسئله‌سینه تقسیم ایتولنور اکر مستقیم بولسه زوجه اربع جدات
ست اخوات لاب وام جیولغان صورت کبی من یرد علیه‌دان ایکی جنس
جیولغان من لا یرد علیه‌نك اقل مخرجی ۴ شوندان ۱ نی زوجه کا ویردك
۳ قالدی من یرد علیه‌نك مسئله‌سی ۳ کا تقسیم ایتدك مستقیم بولدی
چونکه من یرد علیه‌نك مسئله‌سی هم ۳ ایدی اخوات لام کا ثلث جدات که
سدس جمله‌سی ۳ شوندان ۲ سهم اخوات که بولور ۱ سهم جدات که
بولور ما بقی من یرد علیه‌نك مسئله‌سینه مستقیم بولدی اما فردلارینه نصیب
لاری منکسر بولادور چونکه دورت جده نصیبی ۱ ایدی ۴ ایلان ۱ آراسنده
نسبت تباین بس عدد روٴس ۴ نی حفظ ایتدك آلطی اخوات نك نصیبی
۲ ایدی ۶ ایلان ۲ آراسنده نسبت توافق بالنصف بس عدد روٴس نصفی
۳ نی حفظ ایتدك محفوظ بولغان روٴس عددلاری ۳ ۴ بولدی آرالارنده
نسبت قارادق نسبت تباین بس اخوات روٴس نك وفقی ۳ نی روٴس
جدات نك کل عددی ۴ کا ضرب ایتدك ۱۲ حاصل بولدی بس آنی من
لا یرد علیه‌نك فرضی نك مخرجی ۴ کا ضرب ایتدك ۴۸ حاصل بولدی مسئله‌نك
تصحیحی اوشبو بولور زوجه کا اصل مسئله‌دان ۱ ایدی مضروب ۱۲ کا ضرب
ایتدوك ۱۲ حاصل بولدی زوجه کا ویردك جدات که ۱ ایدی مضروب ۱۲ که یکی
ضرب ایتدك ۱۲ حاصل بولدی جدات که ویردك فردینه ۳ اخوات لام کا کل
۲ ایدی مضروب ۱۲ کا ضرب ایتدك ۲۴ حاصل بولدی فردینه ۴ بولدی ثلا
واکر من لا یرد علیه‌نك فرضی نك مخرجندان باقی بولغان شی من یرد علیه‌نك
مسئله‌سینه مستقیم بولماسه من یرد علیه‌نك مسئله‌سی نك جمیع سنی من لا یرد

۶ جده نصیب‌لاری ۷ ایدی ۶ ایلان ۷ آراسنده نسبت دخی تباین
کل روءس ۶ نی حفظ ایتدك بس روءس ایلان روءس آراسنده نسبت
قارادق روءس جدات ۶ ایلان روءس زوجات ۴ آراسنده نسبت
توافق بالنصف بس ۴ نی نصفی ۲ کا رد قلدوقده ۶ غه ضرب
ایتدك ۱۲ حاصل بولدی بس ۱۲ ایلان روءس بنات ۹ آراسنده نسبت قارادق
۱۲ ایلان ۹ آراسنده نسبت توافق بالثلث ۹ نك ثلثی ۳ نی ۱۲ که ضرب
ایتدك ۳۶ حاصل بولدی اوشبو ۳۶ نی هر ایکی فریق نك مخرجی بولغان
۴۰ غه ضرب ایتدك ۱۴۴۰ حاصل بولدی بس مسئله‌نك تصحیحی اولدی
بولور هر فریق‌غه کسرسز تقسیم ممکن بولور مثلا نصیب زوجات ۴۰ دن
۵ ایدی شول ۵ نی مضروب ۳۶ غه ضرب ایتدك ۱۸۰ حاصل بولدی
بس زوجه نك هر فردینه ۴۵ بولدی بنات نك نصیبی ۴۰ دان ۲۸ ایدی
بس مضروب ۳۶ غه ضرب ایتدك ۱۰۰۸ حاصل بولدی بس هر فردینه
۱۱۲ بولدی جدات نصیبی ۴۰ دان ۷ ایدی بس ۷ نی مضروب ۳۶ غه
ضرب ایتدك ۲۵۲ حاصل بولدی فردینه ۴۲ بولور *

باب المناسخة

اوشبو باب‌ده مناسخه ذکر ایتولنور مناسخه دیب برکمسه وفات اولوب
ورثه‌لارینه مال تقسیم ایتلنمازدان مقدم وارث‌لاردان برارسی وفات
بولماقلق‌نی ایتورلار وهر وقت میت اول‌نك مالنی تقسیم‌دان مقدم
ورثه‌لاردان وفات بولغوچی‌لار بار ایکان اوّلا قارارغه کراك قسمت‌لاری
تغیر بولاچق‌مو یوق‌مو اکر تغیر بولاچق توکل ایکان اول وقت بارسنا
دفعة تقسیم ایتولنور عمل‌نی تکرار ایتوکه حاجت یوق مثلا برکمسه وفات
اولغان عشر بنین قالغان غیر وارث هیچ یوق بعده قبل القسمة اوندین
برسی وفات اولدی طوقز ابن دان غیر هیچ وارث یوق البته بر تقسیم
یته‌در ۹ غه تقسیم ایتولنورده ویرلور اوّلده طوقز ابن قالغان حکمنده

فائدهٔ مهمه

مناسخه ده اوچ میت مسئله سنك استقامة موافقة مباينة نسبت لارنی جامع بولغان بر مثال

زوجه وفات بولدی زوج بنت من غیره ام قالدی

بعد زوج وفات بولدی زوجه اب ام قالدی

بعد بنت وفات بولدی ابنین بنت جده قالدی

بعد جده وفات بولدی زوج اخوین قالدی

المسئلة الاولی

ربع نصف سدس اختلاط قلدقدان ١٢ دان زوج کا ربع ٣ بنت کا نصف ٦ ام کا سدس ٢ آرطوب قالدی ١ ویررکا عصبه یوق مسئله ردی بولدقدان بنت ایلان ام کا بقدر سهامهما ردقلدوق مسئله ١٢ نی من لا یرد علیه نك اقل مخرجی بولغان ٤ کا رد قلدوق ١ نی زوج کا ویردك ٣ قالدی من یرد علیهم نك مسئله لاری ٦ آننك نصفی ٣ بنت کا سدس ١ ام کا بنت ایلان ام نك سهم لاری ٣ × ١ = ٤ قالغان ٣ ٤ کا مستقیم توکل آرالارنده نسبت قارادوق ٣ ایلان ٤ آراسنده نسبت تباین بس سهم لارنی اقل مخرج بولغان ٤ کا ضرب ایتدك ١٦ حاصل بولدی اوشبو ١٦ دان ٤ نی زوج کا ٩ نی بنت کا ٣ نی ام کا ویردك

المسئلة الثانية المستقيمة

زوج نك میت اول دان بولغان سهمی ٤ اوزی نك ورثه لاری زوجه اب ام کا تقسیم ایتولندی زوجه کا ربع ١ ام کا ثلث ما یبقی ١ اب کا ما یبقی ١ بس زوج نك تصحیح اول دان بولغان نصیبی (ما فی الید) تصحیح ثانی کا مستقیم بولدی فلا حاجة الی الضرب

المسئلة الثالثة الموافقة

بنت من غیره نك نصیبی (ما فی الید) ٩ ایدی اما اوزی نك مسئله سی نك تصحیحی ٦ ایکی عدد آراسنده استقامت یوق بلکه نسبت توافق بالثلث

٢ ايلان تصحيح ٨ آراسنده نسبت قارادق توافق بس تصحيح ثانی‌نک وف
٤ نی تصحيح اول ٦ غه ضرب ايتدك ٤٨ بولدی اوشبو نكاردان هر ا
مسئله‌نك قسمتی صحيح بولور حی ابن‌كا ٨ بنت‌لارنك بر سينه بر سينه ٤
ميت‌كه هم ٨ اوشبو ٨ دان ١ زوجه‌كه ٤ بنت كه ٣ عصبه كا

مباينة

تصحيح اول‌دان بولغان مافی اليد ايلان تصحيح ثانی آراسنده نسبت تبا
بولسه تصحيح ثانی‌نك كل‌سنی تصحيح اول‌نك كل‌سينه ضرب ايتولنور
زوجه اخت‌لاب وام اخت‌لاب اخت‌لام قالسه قبل التقسيم اخت‌لاب وام و
اولسه مذكو اختين زوج قالسه مسئله‌ء اولی ١٢ دان ١٣ كا عول ايتار زوج
ربع ٣ اخت‌لاب وام‌كا نصف ٦ اخت‌لاب كه سدس ٢ اخت‌لام كا سدس ٢ تص
١٣ دان مسئله‌ء ثانيه ٦ دان ٧ كا عول ايتار زوج‌كا نصف ٣ اخت‌لاب كا
٣ اخت‌لام‌كا سدس ١ تصحيحی ٧ دان تصحيح اول‌دان بولغان ما فی ا
٦ ايلان تصحيح ثانی ٧ آراسنده نسبت تباين بس تصحيح ثانی ٧ نی تص
اول‌نك كل‌سينه ضرب ايتدك ٩١ حاصل بولدی اوشبو ٩١ دان هر ا
مسئله‌نك قسمتی صحيح بولور

توافق تباين صورتنده

هر ورثه‌نك نصيب‌لارنی بلوركا قصد ايتسانك ميت اول ورثه‌لار
نصيب‌لارنی مضروب بولغان تصحيح ثانی‌نك كل‌سينه ضرب ايتارسن تبا
صورتنده تصحيح ثانی‌نك وفقينه ضرب ايتارسن توافق صورتنده م
ثانی ورثه‌لارينك نصيب‌لارنی ميت‌نك مافی اليدنك (ميت اول تصحيح‌ند
بولغانی نصيبی) كل‌سينه ضرب ايتارسن تباين صورتنده مافی اليد
وفقينه ضرب ايتارسن توافق صورتنده هر برسينه تيش سهم‌لار حاصل بو

آلارنك آرالارندہ نسبت قارادق ٢ ایلان ٣ آراسندہ تباین ٢ نی ٣ کا ضرب ایتدك ٦ بولدی ٦ ایلان ٥ آراسندہ نسبت تباین ٦ نی ٥ کا ضرب ایتدك ٣٠ بولدی ٣٠ ایلان ٧ آراسندہ نسبت تباین ٣٠ نی ٧ کا ضرب ایتدك ٢١٠ بولدی اوشبو مبلغ نی اصل مسئلہ ٢٤ کا ضرب ایتدك ٥٠٤٠ بولدی تصحیح مسئلہ اوشبو بولور موندہ هم اوچ نرسہ معلوم بولدی مضروب ٢١٠ مضروب فیہ ٢٤ مبلغ ٥٠٤٠ تصحیح دان هر فریق غہ نہ قدر بولغانونی بلورکا کراك بولدی زوجہ لارکا اصل مسئلہ دان ٣ مضروب ٢١٠ کا ضرب ایتدك ٦٣٠ بولدی فردینہ ٣١٥ جدات ستکا ٤ مضروب ٢١٠ غہ ضرب ایتدك ٨٤٠ حاصل بولدی فردینہ ١٤٠ بنات عشرکا ١٦ مضروب ٢١٠ غہ ضرب ایتدك ٣٣٦٠ بولدی فردینہ ٣٣٦ اعمام سبعہ کا اصل مسئلہ دان ١ مضروب ٢١٠ کا ضرب ایتدك ٢١٠ بولدی فردینہ ٣٠ بس سهام لار رؤس لار ینہ مستقیم بولدی *

❁ فصـــل ❁

ورثہ لاردان جدات بنات اعمام کبی هر فریق نك نصیب لارنی بلاسنك کیلسہ شول فریق نك اصل مسئلہ دان ویرلکان نصیب لارنی اصل مسئلہ کا مضروب بولغان عددکا ضرب ایتارسن شوندان حاصل بولغان عدد شول فریق نك نصیبی بولور نتاك اوشبو عمل تکرار مرور ایتدی مثلا تباین مسئلہ سندہ بولغان فریق لار زوجتین ست جدات عشر بنات ایدی تصحیح دان زوجتین کا نہ قدر تیش بولغانونی بلمك قصد ایتساك اصل مسئلہ ٢٤ دان بولغان حصہ سی ٣ نی اصل مسئلہ ٢٤ کا مضروب بولغان ٢١٠ غہ ضرب ایتارمز ٦٣٠ حاصل بولور بس اوشبو حاصل زوجہ لارکا جدات بنات لارکا اوشبو قیاسچہ فافهم *

(اما فریق لارنك فرد لارینہ نہ قدر تیش بولغانونی بلورکا قصد ایتسانك تصحیح ایچون اصل مسئلہ کا ضرب قلغان مضروبنی ورثہ لاردان قایسی فریق بواسہ دہ تقسیم ایتارسن بعدہ خارج قسمت نی شول فریق نك اصل مسئلہ دان بولغان نصیبنہ ضرب ایتارسن ما حصل فریق لارنك فردینك نصیبی بولور مثلا تباین مسئلہ سندہ زوجہ فریق نك

فائدہ دورة طائفہ دان آرطق کمسہ لارکا بر مسئلہ دہ کسر بولماز چونکہ بر مسئلہ دہ ٥ طائفہ دان آرطق اصحاب فرایض بولمای دور البتہ اول ٥ طائفہ نك برسی یالغوز بولہ دور اب یا ام یا زوج کبی یالغوز کمسہ کا صورة لنمای دور)

Из фондов Российской национальной библиотеки

۹ نك وفقی ۳ ۶ نك وفقی ۲ بس ۶ نك وفقی ۲ نی تصحیح اول ۱۶ غه
ضرب ایتدك ۳۲ حاصل بولدی هر ایکی مسئله نك تصحیحی اوشبو ۳۲ بولور
یعنی میت اول ورثه لارینك ۱۶ دان بولغان سهم لاری بنت مسئله سی نك
وفقی ۲ کا ضرب قلنور ماحصل نصیب لاری بولور میت ثانی ورثه لارینك
۶ دان بولغان سهم لاری میت ثانی (بنت) نك مافی الیدنك وفقی ۳ کا ضرب
قلنور ماحصل نصیب لاری بولور مثلاً مسئله اولی ده ام کا ۱۶ دان ۳
ایدی ۲ کا ضرب ایتدك ۶ بولدی زوج کا ۴ ایدی ۲ کا ضرب ایتدك
۸ بولدی بس اوشبو ۸ زوج نك ورثه لارینه تقسیم قلنور زوجه سینه ۲ اب کا
۴ ام کا ۲ ۱۶ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لارنی (قایسی سی بولسه ده)
اوشبو وفق غه ضرب قلسانك نصیب لاری چغار ودخی بنت نك اوز مسئله سی
۶ دان ابن لارنك هر برسینه ۲ آنی ۳ کا ضرب ایتدك ۶ بولدی بنت کا
۶ دان ۱ ایدی ۳ کا ضرب ایتدك ۳ بولدی جده کا ۶ دان ۱ ایدی
۳ کا ضرب ایتدك ۳ بولدی لکن اوشبو جده نك اول ده ام بولوب ۳۲ دان
آلغان ۶ بار ایدی ۳ × ۶ = ۹

❁ المسئلة الرابعة المتباينة ❁

جده نك مافی الید (نصیبی) ۹ ایدی اما مسئله سی نك تصحیحی ۴ عددین
(۴۹ کا) مستقیم توکل نسبت قارادق نسبت تباین بس ۴ نك کل سنی تصحیح
اول ۳۲ نك کل سینه ضرب ایتدك ۱۲۸ بولدی اوشبو عدد هر ایکی مسئله نك
تصحیحی بولور یعنی ۳۲ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لاری نصیب جد
۴ کا ضرب قلنور اما ۴ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لاری جده نك مافی
الید ۹ غه ضرب قلنور مثلاً مسئله اولی ده بعد وفات الزوج زوجه کا
۳۲ دان ۲ ایدی نصیب جده ۴ کا ضرب ایتدك ۸ بولدی اب کا ۴ ایدی

ایلان عمل ایتماك لازم بوله‌دور تماثل بوله‌ایکان هیچ عمل‌کا محتاج بولنماز
نتاك صورتنی ذکر ایتدك *

﴿ قاعده اوشبودور ﴾

تصحیح دان حاصل بولغان سهم‌نی ترکه‌نك کل‌سینه ضرب قلورسن بعد
مبلغ‌نی تصحیح‌غه تقسیم ایت‌خارج قسمت مذکور وارث‌لارنك ترکه‌دان
تیش نصیب‌لاری بولور مثلا زوج‌ام اختین‌لاب وام قالسه مسئله ٦ دان
٨ کا عول‌ایتار زوج‌کا نصف ٣ ام‌کا سدس ١ اختین‌لاب وام‌کا ثلثان ٤ اما ترکه‌مز
٣٠٠ صوم بس اوشبو ترکه‌دان هر فریق‌غه نه قدر صوم بولغانونی بلورکا
قصد ایتدك اولده زوج‌نك تصحیح ٨ دان حاصل بولغان سهمی ٣ نی کل ترکه
٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٩٠٠ حاصل بولدی اوشبو مبلغ‌نی تصحیح مسئله
٨ کا تقسیم ایتدك ١١٢ بر یوز اون ایکی صوم ٥٠ اللی تین حاصل بولدی
زوج‌نك حصه‌سی اوشبو بولور ام‌نك تصحیح‌دان بولغان حصه‌سی ١ نی
کل ترکه ٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٣٠٠ حاصل بولدی اوشبونی تصحیح
٨ کا تقسیم ایتدك ٣٧ اوتوز جیدی صوم ٥٠ اللی تین حاصل بولدی
ام‌نك حصه‌سی اوشبو اخت‌لاب‌وام‌نك برسینه ٢ ایدی کل ترکه
٣٠٠ کا ضرب ایتدك ٦٠٠ حاصل بولدی اوشبونی تصحیح ٨ کا تقسیم ایتدك
٧٥ حاصل بولدی اخت‌لاب وام‌نك حصه‌سی اوشبو ایکنچی اخت‌کا هم
اوشنداق بلافرق ایمدی قسمت‌نك درست ایکانونی بلماك ایچون مجموع
ویرلکان مال‌نی جمع ایتوب قارادق

تین	صوم
٥٠	١١٢
٥٠	٣٧
١٠٠	٧٥
١	٧٥
	٣٠٠ عین ترکه چقدی

فردينه نه قدر ايكانونی بلورکا قصد ايتدك اصل مسئله‌كا مضروب ٢١٠
زوجتين‌كا تقسيم ايتدك خارج قسمت ١٠٥ بولدی اوشبونی زوجتين
اصل مسئله‌سندان بولغان ٣كا ضرب ايتدك ٣١٥ حاصل بولدی بس
زوجه‌لارنك هر فردينه اوشبو بولدی بنات‌لارنك فردينه نه قدر ايكانو
بلورکا قصد ايتدك اصل مسئله‌كا مضروب بولغان ٢١٠ نی اون بناتغه تقس
ايتدك ٢١ خارج قسمت بولدی اوشبونی اصل مسئله‌دان بولغان نصيب‌لار
١٦ غه ضرب ايتدك ٣٣٦ حاصل بولدی بس بناة‌نك هر فردينه اوش
بولور جده‌لارنك فردينه نه قدر ايكانونی بلورکا قصد ايتدك مضرو
٢١٠ نی آلطی جده‌كا تقسيم ايتدك ٣٥ خارج قسمت بولدی اوشبو
اصل مسئله‌دان بولغان نصيب‌لاری ٤كا ضرب ايتدك ١٤٠ حاصل بولد
بس جده‌لارنك هر فردينه اوشبو بولور اعمام‌نك فردنك نصيب‌لار
بلورکا قصد ايتدك ٢١٠ مضروب‌نی جيدی اعمام‌غه تقسيم ايتدك ٣٠ خار
بولدی اوشبونی اصل مسئله‌دان بولغان ١كا ضرب ايتدك ٣٠ حاصل بولد
بس عم‌نك فردينك نصيبی اوشبو بولور وهكذا يعنی توافق تماثل تداخ
صورت‌لارنده هر برسی اوشبو روشده بولور بلا تفاوت *

﴿ فصـــــل ﴾

ورثه‌لارکا ياکه غرما (بورچ ايالاری) لارکا ترکه تقسيم ايتماك قاعده‌لار
بياننده يعنی يوقاريده تصحيح قاعده‌لاری بيان قلسه‌ده ترکه‌نی آ
ايلان کنه بولا آلماينچه غير برآزشی‌لار بلورکا حاجت اورنلار بوله‌دور م
تباين مسئله‌سنده تصحيح مز ٥٠٤٠ بولدی اکر قالغان ترکه‌مز ٥٠٤٠
صوم بولسه بيك يخشی هيچ باشقه عمل‌کا محتاج توکل اما ترکه‌مز ٣٣ ص
وياکه ٢٢٢ صوم وياکه ١٤٥٢١ صوم بولا ايكان البته اوشبو صوم‌لار
بر قاعده ايلان ٥٠٤٠ قسم ايتارکا حاجت توشه‌دور وبهر تقدير تصح
ايلان ترکه آراسنده نسبت تماثل بولماغانده اوشبو ذکر ايدلاچك قاعد

فریق نصیب لارنی بلمك قاعده سی

ترکه ده هر فریقغه نه قدر بولغانونی بلورکا قصد ایتسانك اصل مسئله دان بولغان نصیبنی کل ترکه کا ضرب ایتارسن بعده مبلغنی تصحیح مسئله نك کل سینه تقسیم ایتارسن قسمت دان خارج شول فریقنك نصیبی بولور مثلا زوج اربع اخوات لاب وام اختین لام قالدی اصل مسئله دان ۹ غه عول ایتار ترکه مز ۳۲۰ صوم ایکان زوجکا تصحیح دان ۳ کل ترکه کا ضرب ایتدوك ۹۶۰ حاصل بولدی اوشبو مبلغنی تصحیح ۹ غه تقسیم ایتدك ۱۰۶ صوم ۶۶ تین وثلثان تین حاصل بولدی زوجنك نصیبی اوشبو بولور اخوات لاب وام کا ۴ ایدی کل ترکه کا ضرب ایتدك ۱۲۸۰ حاصل بولدی تصحیح ۹ غه تقسیم ایتدك ۱۴۲ صوم ۲۲ تین وتسعان تین حاصل بولدی اختین لام نك نصیبی ۲ ایدی کل ترکه ۳۲۰ کا ضرب ایتدك ۶۴۰ حاصل بولدی بس اوشبو مبلغنی تصحیح ۹ غه تقسیم ایتدك ۷۱ صوم ۱۱ تین وتسع تین حاصل بولدی جمع ایتوب قارادق *

کسور تین	تین	صوم
ثلثان	۶۶	۱۰۶
تسعان	۲۲	۱۴۲
تسع	۱۱	۸۱
۱ تین	۱	۱
	۰۰	۳۲۰ صوم عین ترکه چقدی

اداء دیون

ماسبقده مذکور کابناء تجهیز تکفین دان صونك غریم (بوروچ ایالاری) لارکا یتارلك مال قالسه هر غریم کا کاملا ویرلور اما مال آز قالوب غریم لارکا کاملا یتماسه شول وقت آلارغه دین نك کوپلکی آزلقی اعتبارچه مال ویررکا تیش بوله دور - یعنی کوب دین ایاسینه کوبراك آزدین ایاسینه آزراق

Из фондов Российской национальной библиотеки

قسمتمزنك درست ايكانلكى بلندى   دخى ايكنچى بر مثال زو
اختين‌لاب وام اختين‌لام قالسه مسئله ٦ دان ٩ غه عول ايتار زوجكا نص
٣ اختين‌لاب وامكا ثلثان ٤ اختين‌لامكا ثلث ٢ تركه‌مز ٤٠٠ صوم اوش
تركه‌دان هر فريقغه نه‌قدر صوم بولغانونى بلوركا قصد ايتدك زوجنا
تصحيح دان حاصل بولغان سهمى ٣ نى كل تركه ٤٠٠ كا ضرب ايتدك ٠٠
حاصل بولدى اوشبو مبلغنى تصحيح ٩ غه تقسيم ايتدك ١٣٣ بر يوز اوتو
اوچ صوم ١/٣ ٣٣ اوتوز اوچ تين وثلث تين حاصل بولدى زوجنا
حصه‌سى اوشبو بولور   اخت‌لاب وام‌نك بر سينه ٢ ايدى كل تركه ٤٠٠
ضرب ايتدك ٨٠٠ حاصل بولدى اوشبو مبلغنى تصحيح ٩ غه تقسيم ايتد
٨٨ سكسان سكز صوم ٨/٩ ٨٩ سكسان توقز تين وثمانية اتساع تي
اخت‌لاب وام‌نك برسى‌نك حصه‌سى اوشبو بولور ايكنچى اخت‌لاب وب
هم شولاى بولور بلافرق   اخت‌لام‌نك برسينه ١ ايدى كل تركه ٤٠٠ و
ضرب ايتدك ٤٠٠ حاصل بولدى اوشبونى تصحيح ٩ غه تقسيم ايتد
٤٤ قرق‌دورت صوم ٤٤ قرق دورت تين حاصل بولدى بس اخت‌لام‌نا
حصه‌سى اوشبو ايكنچسينه اوشبولاى بلافرق وبرلكان مالنى جمع ايتوب قاراد

كسور تين	تين	صوم	
ثلث تين	٣٣	١٣٣	
ثمانية اتساع	٨٨	٨٨	
ثمانيه اتساع	٨٨	٨٨	
٣ تين	٤٤	٤٤	
	٤٤	٤٤	
	٣	٣	دورت يوز ٥
	٠٠	٤٠٠	عين تركه چقد

رضالغی ایلان مال میراث‌دان اوزینه تیش بولغان سهم‌دان آزراق برشیء
معلوم آلوب حصه‌دان چقماقغه تخارج دیوب ایتولنه‌دور بوتخارج شرعا
مقبول‌شی‌در تقسیم ترکه وقتنده یاورثه‌لار یاغریم‌لار تخارج ایتسه‌لار
آلارنك تیش سهم‌نی مسئله‌نك تصحیحندان آلوب طاشلارغه کراك بعد
قالغان مال‌نی باشقه ورثه‌لارکا تقسیم ایتارکا کراك مثلا زوج ام عم قالغان
بولسه مسئله ٦ دان زوج‌کا نصف ٣ ام کا ثلث ٢ مابقی اعم‌کا اوشبو سهم‌لار
بارسی‌ده ورثه‌لارنك رؤس‌لارینه مستقیم فلاحاجة الی الضرب بعد ذمه‌سینه
لازم مهر تقابلنه زوج صلح ایتوب الوش‌دان چقسه قالغان ترکه‌نی قالغان
ورثه‌لارکا تقسیم قلنور سهم‌لاری قدری یعنی ٣ سهم ایتولنور ٢ سهم
ام‌کا ١ سهم عم‌کا بولور وبالفرض اوشبو مسئله‌ده برارشی تقابلنه عم
صلح ایتسه مسئله همیشه ٦ دان بولور عم‌نك سهمی طرح قلنورده ٥ دان
بولور ٣ سهم زوج‌کا ٢ سهم ام‌کا واکرام برارشی تقابلنه صلح ایتسه
همیشه مسئله ٦ دان بولور ام‌نك سهمی طرح قلنور ٣ سهم زوج‌کا ١ سهم عم‌کا بولور

❀ بـاب ❀

اوشبو باب‌ده رد بیان قلنور رد دیکانمز عول‌نك ضدی‌در یعنی عول‌ده سهام‌لار
مخرج‌دان آرتق بولوب کیته‌دور اماردده مخرج مسئله سهام‌دان آرتق بولادور
هروقت اصحاب فرایض‌غه حصه‌لاری قدری مال تقسیم قلنوب ویرلکان بعدنده
مال آرتوب قالسه عصبه‌لار بولماسه اوشبو اصحاب فرایض‌غه یانکادان حصه
لاری قدری قالغان مال‌نی رد قلنوب ویرلور مکر زوجین(٢) بوحکم‌دان مستثنی
یعنی زوجه مالی‌دان زوج‌کا ردیوق زوج مالی‌دان زوجه‌کا رد یوق حصه
لاری قدری ویرلور دیدك آندان مراد کوبراك سهم ایاسی نه کوبراك
رد قلنور آزسهم ایاسینه آزراق رد قلنور کما ستعرف انشاء الله تعالی
اوشبو رد مسئله‌سی دورت قسم بولور چونکه مسئله‌ده مردود علیه یا برگنه

(٢) لکن اشباه‌ده بیت المال منتظم بولماغلنغی ایچون زوجین‌کا رد قلنور دیکان هم اوشبو سوز قنیة‌ده زیلعی ده مستصفی‌ده حدادی‌ده مذکور حاصل کلام متقدمین رحمهم الله اختیارلارنچه زوجین‌کا رد یوق اما متأخرین بیت المال مشوش بولدغی ایچون رد ایلان فتوا ویرکانلار متقدمین‌نك مختارلارینه خلاف امامة اذان وغیرلارده استیجار جوازیتی ایلان فتوا ویردکلاری کبی اما بزلارده ترکه صرف قلنورلق بیت المال رأسا یوق بس البته رد قلنورغه تیش بولور منه عفی الله)

ویرلور بوغریملارکا مال ویرهاك هم اوتکان قاعده ایلان بولور یعنی هر غریمنك دینی وارثنك سهمی منزلنده مجموع دیون تصحیح مسئله منزلنده الحاصل اوتکان قاعده کا توشنلسه مونی بلماك سهل بولور مثلا بر کمسه وفات بولدی زیدکا ٢٥ صوم عمروکا ١٨ صوم بکرکا ١٩ صوم ویره چکی قالدی اما مجموع ترکه سی ٤٨ صوم غنه البته بو ٤٨ صوم دان بولارنك بارسی نك آلاچغنی کامل ویرر مال یوق چونکه آلارغه ٦٢ صوم کراك بس مالنك بارندان ویررمزلکن زیدکا کوبراك کراك آندان قاله بکرکا آندان قاله عمروکا بس اوّلادین لارنك بارسنی جمع ایتدك ٦٢ صوم بولدی زیدنك لا حصه سی ٢٥ صومنی کل ترکه ٤٨ صومغه ضرب ایتدك ١٢٠٠ حاصل بولدی مجموع دین ٦٢ کا تقسیم ایتدك ١٩ صوم ٣٦ تین دان فی الجمله کم حاصل بولدی بس زیدنك حصه سی اوشبو بولدی عمرونك حصه سی ١٨ صومنی کل ترکه ٤٨ صومغه ضرب ایتدك ٨٦٤ حاصل بولدی مجموع دین ٦٢ صومغه تقسیم ایتدك ١٣ صوم ٩٤ تین دان فی الجمله آز حاصل بولدی عمرونك حصه سی اوشبو بولور بکرنك حصه سی ١٩ صومنی کل ترکه ٤٨ صومغه ضرب ایتدك ٩١٢ حاصل بولدی دین ٦٢ صومغه تقسیم ایتدك ١٤ صوم ٧١ تین دان فی الجمله آز حاصل بولدی بکرنك حصه سی اوشبو بولور درست بولغانونی بلماك ایچون جمع ایتدك

تین	صوم
٣٦	١٩
٩٤	١٣
٧١	١٤
٠١	بر تینی طاشلادق چونکه ٢

حصه لار کم راك ایدی ٤٨ صوم عین ترکه

فصــــل

تخارج بیاننده مثلا ورثه لاردان یا غرمالاردان بعض کمسه لار اوزینك

قسم ثالث

من برد علیه‌دان بر گنه جنس بولورده من لا یرد علیه‌ده بولور شول وقت من لا یرد علیه‌نك فرضی اقل مخرج‌دان ویرلور مابقی‌نی من یرد علیه‌نك روٴس‌لارینه قسمت قلنور زوج ثلاث بنات جیولغان صورت کبی مسئله‌نك اقل مخرجی ۴ من لا یرد علیه بولغان زوجنك فرضی ۱ نی ویرلدی قالغان ۳ نی من یرد علیهم‌نك روٴس‌لارینه تقسیم ایتولدی قالغان سهم من لا یرد علیهم‌نك روٴس‌لارینه مستقیم بولغانده هر دائم اوشبولای بولور اکر قالغان سهم من لا یرد علیهم‌نك روٴس‌لارینه مستقیم بولماسه مابقی ایلان عدد روٴس آرالارنده نسبت قارالور *

توافق صورتنده

روٴس‌لارنك وفقی من لا یرد علیهم‌نك فرض‌لاری‌نك مخرجینه ضرب قلنور زوج ست بنات کبی بو صورتده من لا یرد علیه‌نك مخرجی‌نك اقلی ۴ شوندان ۱ نی زوجکا ویردك ۳ قالدی ۳ ۶ غه مستقیم توکل آرالارنده نسبت قارادق نسبت توافق بالثلث بس روٴس‌نك وفقی ۲ نی اقل مخرج من لا یرد علیه ۴ کا ضرب ایتدك ۸ حاصل بولدی ۲ نی زوجکا ویردك ۶ نی ۶ بنتکا ویردك

(۲) چونکه اوشبونك تداخل‌کا اعتبار یوق کما عرفت)

تباین صورتنده

کل عدد روٴس‌نی من لا یرد علیه‌نك فرضینه ضرب ایتولنور زوج خمس بنات کبی زوجنك اقل مخرجی ۴ شوندان ۱ نی زوجکاویردك ۳ قالدی ۳ ۵ بنات‌که مستقیم توکل آرالارنده نسبت قارادق توافق توکل بلکه تباین بس کل عدد روٴس ۵ نی مخروج مسئله ۴ کا ضرب ایتدك ۲۰ حاصل بولدی بس تصحیح مسئله اوشبو ۲۰ بولور اصل مسئله‌دان زوجکا ۱ ایدی ۵ کا ضرب ایتدوك ۵ حاصل بولدی زوجکاویردك بنات خمس‌که اصل مسئله‌دان ۳ ایدی ۵ کاضرب ایتدوك ۱۵ حاصل بولدی بس ۱۵ نی بنات خمس‌که ویردك هر فردینه ۳ بولدی

صنفی یابر صنفدان اکثر وهر ایکی تقدیرده مسئله‌ده من لایرد علی
بولور یا بولماز   قسم اول مسئله‌ده من یرد علیه بر گنه جنس
بولور من لایرد علیه بولماز اوشبو وقت مسئله‌نی ابتداءً من یرد علیه بولغان
جنس‌نك روءس‌لارندان قلنور چونکه جمیع مال فروض ایلان هم رد ایلان
آلارغه‌غنه بولادور مثلا بنتین یا اختین یا جدتین قالور اوشبو وقت هر برسی‌نك
مسئله‌سنی ۲ دان یعنی روءس‌لارندان قلنور هر ایکسینه نصف نصف
ویررسن مشقت آز بولسون ایچون *

قسم ثانی

من یرد علیه‌دان ایکی جنس یا اکثر جیولور من لایرد علیه‌دان هیچ کمس
بولماز اوشبو وقت سهام‌لارنی جیوب مسئله‌نی سهام‌لارندان قلورسون
مجموعسی دورت تورلی بولور ۲ دان ۳ دان ۴ دان ۵ دان یعنی شول
وقت ۲ دان بولور مسئله‌ده سدسان جیولسه جده ایلان اخت‌لام جیولغان
صورت کبی ۳ دان بولور ثلث ایلان سدس جیولسه ایکی ولد ام ام جیولغان
صورت کبی ۴ دان بولور نصف ایلان سدس جیولسه بنت بنت‌الابن یاکه
بنت ام جیولغان صورت کبی ۵ دان بولور ثلثان سدس جیولسه یاکه نصف
سدسان یاکه نصف ثلث جیولسه بنتین ام یاکه بنت بنت‌الابن ام یاکه اخت‌لاب
وام اختین‌لام جیولغان صورت‌لار کبی   خفی اولمایه که اوشبو طریق
ایلان قسمت ایتماکلك سهام‌لار ورثه‌لارکا مستقیم بولغان صورتده اما مستقیم
بولمای ایکان مثلا بنت وثلاث بنات ابن کبی مسئله‌دان بنت‌کا اوچ سهم
بنات ابن‌کا بر سهم ۳ بنات الابن‌کا ۱ مستقیم توکل‌بس یوقاریده مذکور
قاعده‌لار ایلان عمل ایتارکا کراك بولور یعنی کسر کلکان بر طائفه‌نك
روءس‌لاری ۳ نی اصل مسئله ۴ کا ضرب ایتولنور ۱۲ حاصل بولور
شوندان ۹ بنت‌کا ۳ بنات‌الابن‌کا بولور *

(۲) مسئله ۶ دان
هر ایکسینه فرضیة
ایلان ۲ شار سهم بس
مسئله‌نی سهم‌لاری
بولغان ۲ دان قلدوق
هر ایکسینه نصف
(نصف)

اصل مسئله ۶ دان
سهم‌لارنك مجموعسی
۳ بس ۳ نی مخرج
مسئله ایتوب اثلا
ثا قسمت ایتدك
ولد ام‌لارکا ثلثان
ام‌کا ثلث)

علیه‌نك فرضی‌نك مخرجینه ضرب ایتارسن اوشبو ضرب‌دان حاصل
بولغان مبلغ من یرد علیه ایلان من لایرد علیه‌نك هر ایکسی‌نك
فرض‌لارینك مخرجی بولور اربع زوجات تسع بنات ست جدات
جیولغان صورت کبی اصل مسئله ٢٤ دان بولسه‌ده ردی بولغان ایچون
من لایرد علیه‌نك اقل مخرجی ٨ دان بولدی ١ نی زوجه‌لارکا ویردك
قالدی ٧ لکن بو ٧ من یرد علیهم‌نك مسئله‌لاری ٥ کا مستقیم توکل
نسبت قارادق ٧ ایلان ٥ آراسنده نسبت تباین بس من یرد علیهم‌نك
مسئله‌سی‌نك جمیع‌سی ٥ نی من لایرد علیه‌نك فرضی‌نك مخرجی ٨ کا ضرب
ایتدك ٤٠ حاصل بولدی بس اوشبو ٤٠ هر ایکی فریق‌نك فرضی‌نك
مخرجی بولور موندان صونك من لایرد علیه‌نك سهم‌نی من یرد علیه‌نك
فرضی‌نك مسئله‌سی ٥ کا ضرب ایتولنور ٥ حاصل بولور بس اوشبو
٥ زوجه‌لار نصیبی بولور من یرد علیهم‌نك هر فریق‌لارنك سهام‌لارنی
من لایرد علیه‌نك فرضی‌نك مخرجی‌نك مابقی‌سینه ضرب ایتولنور من یرد
علیهم‌دان بولغان فریق‌لارنك نصیب‌لاری چقار مثلا مسئله مزده بنات‌که
من یرد علیه مسئله‌سندان ٤ ایدی من لایرد علیه فرضی‌نك مخرجی‌دان
باقی بولغان ٧ کا ضرب ایتدك ٢٨ حاصل بولدی بس اوشبو بنات‌لارنك
نصیب‌لاری بولور جده‌لارکا من یرد علیه مسئله سندان ١ ایدی مابقی
٧ کا ضرب ایتدك ٧ حاصل بولدی بس اوشبو ٧ نی جده‌لارکا ویردك بس هر
ایکی فریق‌نك فرض‌لاری مستقیم بولدی لکن فریق‌لارنك فردلارینه مستقیم
توکل بس ما سبق‌ده مذکور اصول‌لار ایلان تصحیح ایتارکا کراك بوله‌دور
مثلا مذکور مسئله مزده ٤ زوجه نصیب‌لاری ١ ایدی ٤ ایلان ١ آراسنده
نسبت تباین بس رؤس‌نك کل عددی ٤ نی حفظ ایتدك ٩ بنت نصیب‌لاری
٢٨ ایدی ٩ ایلان ٢٨ آراسنده نسبت تباین بس کل رؤس ٩ نی حفظ ایتدك

(٥) چونکه من یرد علیهم مسئله‌لارنده ثلثان ٤ بارهم سدس ایازجمعسی ٥ بولادور)

قسم رابع

من یرد علیه‌دان ایکی جنس یا ایکی جنس دان کوب بولوب من لا یرد علیه‌ده بولسه اول وقت من لا یرد علیه‌نك فرضی‌نك مخرجندان باقی بولغان‌نی من یرد علیه مسئله‌سینه تقسیم ایتولنور اکر مستقیم بولسه زوجه اربع جدات ست اخوات لاب وام جیولغان صورت کبی من یرد علیه‌دان ایکی جنس جیولغان من لا یرد علیه‌نك اقل مخرجی ۴ شوندان ۱ نی زوجه‌کا ویردك ۳ قالدی من یرد علیه‌نك مسئله‌سی ۳ کا تقسیم ایتدك مستقیم بولدی چونکه من یرد علیه‌نك مسئله‌سی هم ۳ ایدی اخوات لام‌کا ثلث جدات‌که سدس جمله‌سی ۳ شوندان ۲ سهم اخوات‌که بولور ۱ سهم جدات‌که بولور مابقی من یرد علیه‌نك مسئله‌سینه مستقیم بولدی اما افرادلارینه نصیب لاری منکسر بولادور چونکه دورت جده نصیبی ۱ ایدی ۴ ایلان ۱ آراسنده نسبت تباین بس عدد رؤس ۴ نی حفظ ایتدك آلطی اخوات‌نك نصیبی ۲ ایدی ۶ ایلان ۲ آراسنده نسبت توافق بالنصف بس عدد رؤس نصفی ۳ نی حفظ ایتدك محفوظ بولغان رؤس عددلاری ۳ ۴ بولدی آرالارنده نسبت قارادق نسبت تباین بس اخوات رؤسی‌نك وفقی ۳ نی رؤس جدات‌نك کل عددی ۴ کا ضرب ایتدك ۱۲ حاصل بولدی بس آنی من لا یرد علیه‌نك فرضی‌نك مخرجی ۴ کا ضرب ایتدك ۴۸ حاصل بولدی مسئله‌نك تصحیحی اوشبو بولور زوجه‌کا اصل مسئله‌دان ۱ ایدی مضروب ۱۲ کا ضرب ایتدوك ۱۲ حاصل بولدی زوجه‌کا ویرك جدات‌که ۱ ایدی مضروب ۱۲ که ضرب ایتدك ۱۲ حاصل بولدی جدات‌که ویردك فردینه ۳ اخوات لام‌کا ۲ ایدی مضروب ۱۲ کا ضرب ایتدك ۲۴ حاصل بولدی فردینه ۴ بولدی واکر من لا یرد علیه‌نك فرضی‌نك مخرجندان باقی بولغان شی من یرد علیه‌نك مسئله‌سینه مستقیم بولماسه من یرد علیه‌نك مسئله‌سی‌نك جمیع سنی من لا یرد

اما تغیر بولاچق ایکان مثلا میت اوّل دان بولغان نصیب بر تورلی میت ثانی دان بولغان نصیب آنکار باشقه‌راق بولاچق ایکان البته اول وقت بر قسمت یارامی بلکه عملکا محتاج بولور *

بس اوشبو وقت یعنی میت اوّل‌نك ورثه‌لارینه نصیب‌لارنی ویرلماس‌دان مقدم ورثه‌لاردان بعض‌لار وفات اولسه مقدم میت اوّل مسئله‌سی تصحیح قلنور وهر وارث‌لارینك سهم‌لاری ویرلور بعده میت ثانی مسئله‌سی تصحیح قلنور اوشبو تصحیح‌لار تمام بولوب بتکاچ میت اوّل تصحیحندان آلغان ما فی الید یعنی نصیبی میت ثانی نك تصحیحینه استقامة موافقة مباینة نسبت‌لارنی قارالور *

(٥) یعنی میت ثانی‌نك سهمی)

* استقامة *

وهر وقت تصحیح اوّل دان بولغان ما فی الید (نصیب) تصحیح ثانی غه مستقیم بولسه بیك خوش غیر عملکا محتاج توکل مثلا ابن بنت قالسه بعده ابن وفات اولوب ابنین قالسه مقدم مسئله اولی‌نی تصحیح ایتدك تصحیح ۳ دان ۲ سهم ابن کا ۱ سهم بنت کا بعده میت ثانی مسئله‌سنی تصحیح ایتدك تصحیح مسئله ۲ دان بس تصحیح اوّل دان بولغان ما فی الید (نصیب) ایلان تصحیح ثانی آراسنده نسبت قارادق نسبت تماثل بس مستقیم بولدی یعنی تصحیح اوّل دان بولغان ۲ نی تصحیح ثانی غه تقسیم ایتدك ابنین نك هر برسینه ۱ بولدی غیر عملکا ضرورة یوق *

* موافقة *

اکر تصحیح اوّل دان بولغان ما فی الید (نصیب) تصحیح ثانی غه مستقیم بولماسه نسبت قارالور اکر نسبت (ما فی الید ایلان تصحیح ثانی آراسنده) توافق بولسه تصحیح ثانی‌نك وفقنی تصحیح اول‌نك کل سینه ضرب قلنور مبلغ هر ایکی مسئله‌نك تصحیحی بولور مثلا ابنین بنتین قالدی بعد ابنین‌نك برسی وفات بولوب زوجه بنت بر عصبه قالدی مسئله اولی ۶ دان مسئله ثانیه تصحیحی ۸ دان ۱ بن میت‌نك تصحیح اول دان بولغان نصیبی ۲ اوزی‌نك مسئله سی‌نك تصحیحی ۸ کا مستقیم توکل بس ما فی الید

٦ جده نصیب‌لاری ٧ ایدی ٦ ایلان ٧ آراسنده نسبت دخی قباین‌بس
کل رؤس ٦ نی حفظ ایتدك بس رؤس ایلان رؤس آراسنده نسبت
قارادق رؤس جدات ٦ ایلان رؤس زوجات ٤ آراسنده نسبت
توافق بالنصف بس ٤ نی نصفی ٢ کارد قلدوقده ٦ غه ضرب
ایتدك ١٢ حاصل بولدی بس ١٢ ایلان رؤس بنات ٩ آراسنده نسبت قارادق
١٢ ایلان ٩ آراسنده نسبت توافق بالثلث ٩ نك ثلثی ٣ نی ١٢ که ضرب
ایتدك ٣٦ حاصل بولدی اوشبو ٣٦ نی هر ایکی فریق‌نك مخرجی بولغان
٤٥ غه ضرب ایتدك ١٦٢٠ حاصل بولدی بس مسئله‌نك تصحیحی اوشبو
بولور هر فریق‌غه کسرسز تقسیم ممکن بولور مثلا نصیب زوجات ٤٥ دان
٥ ایدی شول ٥ نی مضروب ٣٦ غه ضرب ایتدك ١٨٠ حاصل بولدی
بس زوجه‌نك هر فردینه ٤٥ بولدی بنات‌نك نصیبی ٤٥ دان ٢٨ ایدی
بس مضروب ٣٦ غه ضرب ایتدك ١٠٠٨ حاصل بولدی بس هر فردینه
١١٢ بولدی جدات نصیبی ٤٥ دان ٧ ایدی بس ٧ نی مضروب ٣٦ غه
ضرب ایتدك ٢٥٢ حاصل بولدی فردینه ٤٢ بولور *

باب المناسخة

اوشبو باب‌ده مناسخه ذکر ایتولنور مناسخه دیب برکمسه وفات اولوب ورثه‌لارینه مال تقسیم ایتلنمازدان مقدم وارث‌لارندان برارسی وفات بولماقلق‌نی ایتورلار وهر وقت میت اول‌نك مالنی تقسیم‌دان مقدم ورثه‌لاردان وفات بولغوچی‌لار بار ایکان اوّلا قارارغه کراك قسمت‌لارده تغیر بولاچق‌مو یوق مو اکر تغیر بولاچق توکل ایکان اول وقت بارسنی دفعة تقسیم ایتولنور عمل‌نی تکرار ایتوکه حاجت یوق مثلا برکمسه وفات اولغان عشر بنین قالغان غیروارث هیچ یوق بعده قبل القسمة اوندان برسی وفات اولدی طوقز ابن‌دان غیر هیچ وارث یوق البته برتقسیم یته‌در ٩ غه تقسیم ایتولنورده ویرلور اوّلده طوقز ابن قالغان حکمنده

فائدهٔ مهمه

مناسخه ده اوچ میت مسئله سنك استقامة موافقة مباينة نسبت لارنی جامع بولغان بر مثال

زوجه وفات بولدی زوج بنت من غیره ام قالدی

بعد زوج وفات بولدی زوجه اب ام قالدی

بعد بنت وفات بولدی ابنین بنت جده قالدی

بعد جده وفات بولدی زوج اخوین قالدی

المسئلة الاولی

ربع نصف سدس اختلاط قلدقدان ١٢ دان زوج کا ربع ٣ بنت کا نصف ٦ ام کا سدس ٢ آرطوب قالدی ١ ویررکا عصبه یوق مسئله ردی بولدقدان بنت ایلان ام کا بقدر سهامهمار دقلدوق مسئله ١٢ نی من لا یرد علیه نك اقل مخرجی بولغان ٤ کا رد قلدوق ١ نی زوج کا ویردك ٣ قالدی من یرد علیهم نك مسئله لاری ٦ آننك نصفی ٣ بنت کا سدس ١ ام کا بنت ایلان ام نك سهم لاری ٣ × ١ = ٤ قالغان ٣ ٤ کا مستقیم توکل آرالارنده نسبت قارادوق ٣ ایلان ٤ آراسنك نسبت تباین بس سهم لارنی اقل مخرج بولغان ٤ کا ضرب ایتدك ١٦ حاصل بولدی اوشبو ١٦ دان ٤ نی زوج کا ٩ نی بنت کا ٣ نی ام کا ویردك

المسئلة الثانیة المستقیمة

زوج نك میت اول دان بولغان سهمی ٤ اوزی نك ورثه لاری زوجه اب ام کا تقسیم ایتولندی زوجه کا ربع ١ ام کا ثلث مایبقی ١ اب کا مایبقی ١ بس زوج نك تصحیح اول دان بولغان نصیبی (ما فی الید) تصحیح ثانی کا مستقیم بولدی فلا حاجة الی الضرب

المسئلة الثالثة الموافقة

بنت من غیره نك نصیبی (مافی الید) ٩ ایدی اما اوزی نك مسئله سی نك تصحیحی ٦ ایکی عدد آراسنده استقامت یوق بلکه نسبت توافق بالثلث

۲ ایلان تصحیح ۸ آراسنده نسبت قارادق توافق بس تصحیح ثانی نك وفق
۴ نی تصحیح اول ۶ غه ضرب ایتدك ۴۸ بولدی اوشبو نکاردان هر ایکی
مسئله نك قسمتی صحیح بولور حی ابن کا ۸ بنت لارنك بر سینه بر سینه ۴ ابن
میت که هم ۸ اوشبو ۸ دان ۱ زوجه که ۴ بنت که ۳ عصبه کا

مباینة

تصحیح اول دان بولغان مافی الید ایلان تصحیح ثانی آراسنده نسبت تباین
بولسه تصحیح ثانی نك کل سنی تصحیح اول نك کل سینه ضرب ایتولنور مثا
زوجه اخت لاب وام اخت لاب اخت لام قالسه قبل التقسیم اخت لاب وام وفار
اولسه مذکور اختین زوج قالسه مسئلهٔ اولی ۱۲ دان ۱۳ کا عول ایتار زوجه
ربع ۳ اخت لاب وام کا نصف ۶ اخت لاب که سدس ۲ اخت لام کا سدس ۲ تصحیح
۱۳ دان مسئلهٔ ثانیه ۶ دان ۷ کا عول ایتار زوج کا نصف ۳ اخت لاب کا نصف
۳ اخت لام کا سدس ۱ تصحیحی ۷ دان تصحیح اول دان بولغان ما فی الید
۶ ایلان تصحیح ثانی ۷ آراسنده نسبت تباین بس تصحیح ثانی ۷ نی تصحیح
اول نك کل سینه ضرب ایتدك ۹۱ حاصل بولدی اوشبو ۹۱ دان هر ایکی
مسئله نك قسمتی صحیح بولور

توافق تباین صورتنده

هر ورثه نك نصیب لارنی بلورکا قصد ایتسانك میت اول ورثه لارینك
نصیب لارنی مضروب بولغان تصحیح ثانی نك کل سینه ضرب ایتارسن تباین
صورتنده تصحیح ثانی نك وفقینه ضرب ایتارسن توافق صورتنده میت
ثانی ورثه لارینك نصیب لارنی میت نك مافی الیدنك (میت اول تصحیح ندا
بولغانی نصیبی) کل سینه ضرب ایتارسن تباین صورتنده ما فی الیدنك
وفقینه ضرب ایتارسن توافق صورتنده هر برسینه تیش سهم لار حاصل بولو

نصیب جده ۴ كا ضرب ایتدك ۸ بولدی مسئلهٔ ثالثة یعنی میت اوّل‌نك بنتی وفات بعدنده ابن‌لارننك هربرسینه ۳۲ دان ۶ ایدی نصیب جده ۴ كا ضرب ایتدك ۲۴ بولدی رؤس لارینه تقسیم ایتدك هر فردینه ۱۲ بولدی بنت كا ۳ ایدی نصیب جده ۴ كا ضرب ایتدك ۱۲ بولدی میت رابع جده‌نك مسئله‌سی ۴ دان زوج كا ۲ ایدی ما فی ید الجدة ۹ غه ضرب ایتدك ۱۸ بولدی اخوین‌نك هر برینه ۱ ایدی ما فی ید الجدة ۹ غه ضرب ایتدك ۹ بولدی *

﴿ توضیح المسئلة ﴾

عائشه وفات بولدی زوج خالد بنت فاطمه ام زینب قالدی قبل القسمة خالد وفات بولدی زوجه اسماء اب زید ام خدیجه قالدی قبل القسمة فاطمه وفات بولدی ابن بك ابن ولید بنت ام كلثوم جده زینب المذكورة قالدی قبل القسمة زینب المذكورة وفات بولدی زوج عثمان اخ لاب وام ثابت اخ لاب وام صالح قالدی

﴿ بهذه الصورة ﴾

من یرد علیهم سهم لاری

اوّل مخرج

عائشة (۱۲) ردّها (۴) مضروب (۴) مضروب فیه (۴) مبلغ (۱۶)

	زوج خالد		بنت فاطمه	بنتكا ۶ دان	ام زینب	مابقی (۱)
۱۲ دان	۳		۶	من یرد علیهم لاری	۲	۳ × ۱ = ۳
۴ دان	۱ مابقی ۳ من یرد		۳	مسئله‌سی ۴ ام زینبكا ۱	۱	اوشبو ۳ نی فاطمه
۱۶ دان	۴ كذا	علیهم سهم لار	۹	۳	۳	مسئله سنده بولغان
		ینه مستقیم		فاطمه مسئله‌سنده		مضروب
۳۲ دان	۸	توكل	۱۸	بولغان ۲ كا	۶	(۲) كا ضرب
۱۲۸ دان	۳۲		۷۲	مضروب	۲۴	ایتدك ۶ بولدی

من یرد علیهم مسئله‌لاری

Из фондов Российской национальной библиотеки

۹ نك وفقی ۳ ۶ نك وفقی ۲ بس ۶ نك وفقی ۲ نی تصحیح اول ۱۶ غه
ضرب ایتدك ۳۲ حاصل بولدی هر ایکی مسئله نك تصحیحی اوشبو ۳۲ بولور
یعنی میت اول ورثه لارینك ۱۶ دان بولغان سهم لاری بنت مسئله سی نك
وفقی ۲ کا ضرب قلنور ماحصل نصیب لاری بولور میت ثانی ورثه لارینك
۶ دان بولغان سهم لاری میت ثانی (بنت) نك ما فی الید نك وفقی ۳ کا ضرب
قلنور ماحصل نصیب لاری بولور مثلا مسئلهٔ اولی ده ام کا ۱۶ دان ۲
ایدی ۲ کا ضرب ایتدك ۶ بولدی زوج کا ۴ ایدی ۲ کا ضرب ایتدك
۸ بولدی بس اوشبو ۸ زوج نك ورثه لارینه تقسیم قلنور زوجه سینه ۲ اب ۲
۴ ام کا ۲ ۱۶ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لارنی (قایسی سی بولسه ده
اوشبو وفق غه ضرب قلسانك نصیب لاری چقار ودخی بنت نك اوز مسئله سی
۶ دان ابن لارنك هر برسینه ۲ آنی ۳ کا ضرب ایتدك ۶ بولدی بنت
۶ دان ۱ ایدی ۳ کا ضرب ایتدك ۳ بولدی جده کا ۶ دان ۱ ایدی
۳ کا ضرب ایتدك ۳ بولدی لکن اوشبو جده نك اول ده ام بولوب ۳۲ دان
آلغان ۶ بار ایدی ۳ × ۶ = ۹

المسئلة الرابعة المتباينة

جده نك ما فی الید (نصیبی) ۹ ایدی اما مسئله سی نك تصحیحی ۴ عدد ایدی
(۹ ۴ کا) مستقیم توکل نسبت قارادق نسبت تباین بس ۴ نك کل سنی تصحیح
اول ۳۲ نك کل سینه ضرب ایتدك ۱۲۸ بولدی اوشبو عدد هر ایکی مسئله نك
تصحیحی بولور یعنی ۳۲ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لاری نصیب جده
۴ کا ضرب قلنور اما ۴ دان بولغان ورثه لارنك نصیب لاری جده نك ما فی
الید ۹ غه ضرب قلنور مثلا مسئلهٔ اولی ده بعد وفات الزوج زوجه کا
۳۲ دان ۲ ایدی نصیب جده ۴ کا ضرب ایتدك ۸ بولدی اب کا ۴ ایدی

نصیب

مثلا تباین صورتنده تصحیح اوّلدان زوجه کا ٣ تصحیح ثانی (مضروب) ٧ کا ضرب ایتدک ٢١ بولدی اخت لاب کا ٢ ایدی ٧ کا ضرب ایتدک ١٤ اخت لام کا ٢ ایدی ٧ کا ضرب ایتدک ١٤ بولدی تصحیح ثانیده اخت لاب کا ٣ ایدی میت نک ما فی الید بولغان ٦ غه ضرب ایتدک ١٨ بولدی اخت لام کا ١ ایدی ما فی الید ٦ غه ضرب ایتدک ٦ بولدی زوج کا ٣ ایدی ما فی الید ٦ غه ضرب ایتدک ١٨ بولدی *

توافق صورتنده تصحیح اوّلدان ابن کا ٢ تصحیح ثانی وفقینه (مضروب) ٤ کا ضرب ایتدک ٨ بولدی بنت نک بر سینه بر سینه ١ (مضروب) ٤ کا ضرب ایتدک ٤ بولدی تصحیح ثانیدان زوجه کا ١ میت نک ما فی الید (نصیب) نک وفقی ١ کا ضرب ایتدک بر بولدی بنت کا ٤ ما فی الید نک وفقی ١ بر کا ضرب ایتدک ٤ بولدی عصبه کا ٣ ما فی الید وفقی ١ کا ضرب ایتدک ٣ بولدی *

	تصحیح اوّلدان	تصحیح ثانیدان	یکون
ابن	٨		٨
بنت	٤		٤
بنت	٤		٤
زوجه		١	١
بنت		٤	٤
عصبه		٣	٣
			٢٤

واگر قبل القسمة اوچونچی میت بولسه مسئلهٔ اولی ایلان مسئلهٔ ثانیه نک تصحیحنی (مبلغ) تصحیح اول منزلنده قلورسن مسئله ثالثه نی میت ثانی منزلنده قیلورسن الی غیر النهایة یعنی همیشه میت آرتق بولغان صایون عملده میت ثانی منزلنده قلنور آندان مقدم بولغان مبلغ نی میت اوّل منزلنده قلنور فافهم فانه دقیق *

* باب توریث ذوی الارحام *

ذو الرحم دیکان کمسه لار اصحاب فرایض دان بولماغان هم عصبه بولماغان میت کا قریب کمسه لار دور اوشبو ذوی الارحام لار اصحاب فرایض لار بولغانده و یا که عصبه لار بولغانده مال میراث آلا آلماس مگر زوج یا که زوجه گنه بولسه اول وقت هم ذو الرحم لار کا مال میراث بولور اما اصحاب فرایض هم عصبه لاردان هیچ کم بولماسه اول وقت جمیع مالنی جیوب آلورلار - ذوی الارحام لار بارسی دورت صنف بولور *

ذوی الارحام لارنک مال آلماقلاری رددان صونک یعنی رد قلورغه اهل کمسه لار بار وقت ذوی الارحام وارث بولماز رد قلورغه کمسه لار بولماسه ذوی الارحام وارث بولور *

خالد

(٤)

مـ

	زوجه اسماء	اب زيد	ام خديجه
٤ دان	١	١	٢
٣٢ دان	٢	٤	٤
١٢٨ دان	٨	١٦	٨

مضروب (٢) مضروب فيه (١٦) مـ ٣٢

فاطمة

(٦) عائشه دان آلغان نصيبى (٩) وفقى (٣) مخرج مسئله (٦) نك وفقى (٢)

مـ

	ابن بكر	ابن وليد	بنت ام كلثوم	جدّه زينب المذكورة
٦ دان	٢	٢	١	١ مضروب
١٦ دان	٦	٦	٣	٣ مضروب فيه وفق ٩
١٢٨ دان	٢٤	٢٤	١٢	

مسئلة اولى فاطمة خالد عائشة
مسئلة ثانية زينب

مضروب (٤) مضروب فيه (٣٢) مـ ١٢٨ مخرج المسئلتين

زينب

(٢) مضروب يعنى رؤس من انكسر عليهم السهام (٢) مضروب فيه يعنى اصل مسئله مـ (٤)

مـ

	زوج عثمان	اخ ثابت	اخ صالح
٢ دان	١	١	١
٤ دان	٢	٩	٩
١٢٨ دان	٨		

﴿ والله اعلم بالصواب ﴾

	تصحيح اوّل دان	تصحيح ثانى دان	يكون
زوجه	٢١	-	٢١
اخت لاب	١٤	١٨	٣٢
اخت لام	١٤	٦	٢٥
زوج		١٨	١٨
			٩١

مثلا

Из фондов Российской национальной библиотеки

وهر وقت درجه ده مساوی بولسه لار (یعنی هر برسی میت که ایکی واسطه ایلان یا اوچ واسطه ایلان نسبت ایتولنسه لار هم جهة قرابت لارنده متحد بولسه لار (مثلا هر برسی اب طرفندان یا ام طرفندان) اول وقت ولد وارث مقدم قلنور بنت بنت الابن ایلان ابن بنت البنت جیولغان صورة کبی بنت ایلان ابن درجه ده مساوی هم قرابت لاری بر جهت دان بولسه ده بنت ولد وارث بولدغی ایچون مال آنکارغه ابن ولد وارث بولماغان ایچون مال یوق (اوشبو ذوی الارحام بحثی کثیر الاطراف بولدغندان غالب الوقوع بولغانلارنی اوشبونک ذکر ایتوب حاجت وقت لارنک مطول نسخه لارکا رجوع ایتلماك حواله قلندی *

فصــــــل فی الحمل

حمل مدتی نینك آزی بالاتفاق آلطی آی کوبنده خلاف بار ابو حنیفه (رضی الله عنه) مذهبنك ایکی سنه لیث بن سعد رحمه الله مذهبنك اوچ سنه امام شافعی مذهبنك دورت سنه ابن شهاب الزهری مذهبنك جیدی سنه (یعنی وارث بولاچق بالا حمل ده بولسه تقسیم ترکه وقتنك حمل کا مال قالدرلور مذکر بولغان فرضده کوبراك آلاچق بولسه بر مذکر حصه سی قالدرلور موءنث بولغان فرضنك کوبراك آلاچق بولسه بر موءنث حصه سی قالدرلور (واوشبو حمل ده بولغان بالا قالدرغان مالنی آلور هر قاچان طوغان وقتنده ترك بولسه اما اولوك بولوب توسه اول وقت مال یوق کوبراك تنی توغان وقتده ترك بولوی تماماً ترك بولماق حکمنده اوشبونده قابله (ابی قارچق) شهادتی مقبول بولور یعنی قابله حیاتی ایلان شهادة ویرکان بولسه میراث آلور مماتی ایلان شهادة ویرکان بولسه مال آلماس (وهم مدة حمل ده طوماغی شرط مثلا میت نینك زوجه سی اکثر مدة حمل دان آرتق زمانده بالا تابسه البته اول بالا وارث بولماس (حمل مسئله سنی تصحیح ایتکاننك اوّلا حملنی مذکر فرض ایتوب مسئله نی تصحیح ایتولنور بعد موءنث فرض ایتوب تصحیح ایتولنور بعد ایکی تصحیح آراسنده نسبة قارالور نسبة توافق بولسه قایس

٢ امامین مذهبنه بناء وهو الارجح فتح القدیر *

﴿ صنف اوّل ﴾

میت که نسبت ایتولنور لار اولاد بنات هم اولاد بنات الابن کبی کرك مذکر لار اولسون کرك موءنث لار وان سفلوا *

﴿ صنف ثانی ﴾

میت آلارغه نسبت ایتولنور (اجداد ساقطه) آتا طرفنداغی جدلار اب الام کبی وان علا هم جدات ساقطه لار میت نك آناسی نك آناسی کبی هم آتاسی نك آناسی نك آناسی کبی وان علون (کرك نه قدر یوقاری کیتسه ده) *

﴿ صنف ثالث ﴾

میت نك آتاسینه آناسینه نسبت ایتولنور لار اولاد اخوات کبی خواه مذکر بولسونلار خواه موءنث بولسونلار وان سفلوا بنات اخوة کبی کرك ابوین دان بولسونلار کرك فقط اب دان کرك فقط ام دان وان سفلن بنو الاخوة لام کبی وان سفلوا

﴿ صنف رابع ﴾

میت نك آتا طرفنده بولغان جدی (اب الاب) هم آنا طرفنده بولغان جدی (اب الام) کا نسبت ایتولنور لار هم آتا طرفنده بولغان جده (ام الاب) هم آنا طرفنده بولغان جده (ام الام) کا نسبت ایتولنور لار مطلقا عمات کبی هم ام طرفنداغی اعمام هم اخوال خالات کبی لار (اوشبو دورت صنف هم آلار واسطه سی ایلان میت که نسبت ایتولنگان کمسه لار بارسی ده ذوی الارحام دان بولورلار وهر وقت ذوی الارحام لار وارث بولسه لار صنف اول بولسه غیرلار آلماز لار صنف اوّل یوق ایکان صنف ثانی آلور صنف ثانی یوق ایکان صنف ثالث آلور صنف ثالث یوق ایکان صنف رابع آلور (واوشبو صنف لار نك بارسنده قرابت لك معتبر بولور مثلا بر صنف دان ایکی کمسه بولوب برسی میت کا قریب بولسه ایکنچیسی قریب بولماسه قریب مال آلور قالغانی آلماز بنت البنت ایلان بنت بنت الابن کبی هر ایکسی بر صنف دان بولسه ده بنت البنت قریب بولدغندان مال آنکار بنت بنت الابن کا یوق *

مل داکی بنت ایلان ثلثان ١٦ بس ایکی تصحیح آراسنده نسبة قارادق
نسبة توافق بالثلث (هر ایکی عددنی ٣ فنا ایته‌در) ٢٤ نك (وفقی) ثلثی ٨
٢ نك (وفقی) ثلثی ٩ برسی نك (وفقنی) ثلثین ایکنچسی نك کل سینه
ضرب ایتدك ٢١٦ بولدی مسئله‌نك تصحیحی اوشبوندان بولور *

زوجه‌نك مذکر مسئله‌سندان ٣ نی موءنث مسئله‌سی نك وفقی ٩ غه ضرب
ایتدك ٢٧ بولدی اب هم ام‌نك مذکر مسئله سندان ٤ ایدی موءنث
مسئله‌سی نك وفقی ٩ غه ضرب ایتدك ٣٦ بولدی بنت‌که مذکر حمل ایلان
١٣ ایدی موءنث مسئله‌سی نك وفقی ٩ غه ضرب ایتدك ١١٧ بولدی اوشبو
مبلغ دان بنت‌که ثلث ٣٩ ابن‌کا ثلثان ٧٨ اما زوجه‌کا موءنث مسئله‌سندان
٢٧ دان ٣ ایدی مذکر مسئله‌سی نك وفقی ٨ کا ضرب ایتدك ٢٤ بولدی
اب هم ام‌نك هر برینه موءنث مسئله‌سندان ٤ مذکر مسئله‌سی وفقی ٨ کا
ضرب ایتدك ٣٢ بولدی بنت‌کا موءنث مسئله‌سندان ١٦ مذکر مسئله‌سی نك
وفقی ٨ کا ضرب ایتدك ١٢٨ بولدی هر برینه ٦٤ *

زوجه‌کا تصحیح مسئله ٢١٦ دان اقل الحاصلین ٢٤ نی ویردك ٣ سهم موقوف
بولوب تورر) اب‌کا هم ام‌کا تصحیح ٢١٦ دان اقل الحاصلین ٣٢ نی ویردك
هر برینك ٨ سهمی موقوف بولوب تورر) بنت‌کا مذکر مسئله‌سندان اقل
الحاصلین ٣٩ نی ویردك ٧٨ موقوف بس موقوفلار جمله‌سی ٨٩ بولدی
موندان صونك حمل داکی موءنث بولسه بنت‌کا موقوف ٨٩ دان ٢٥ نی
آلوب ویررمز ایکسینه مساوی بولسون ایچون قالغان ٦٤ حمل‌کا بولور *
حمل مذکر برلسه موقوف ٨٩ دان زوجه‌کا ٣ نی ویررمز اب ایلان ام‌کا ٤
قالغان ٧٨ حمل‌کا بولور *

حمل میت بولسه موقوف ٨٩ دان بنت‌کا ٩ نی آلوب ویرلور نصفنی تکمیل
ایچون اب‌کا ١٣ نی ٤ سی سدسنی تکمیل ایچون قالغان ٩ نی عصبه‌لك ایلان

Из фондов Российской Национальной библиотеки

٢٤ وفقه ٨ مضروب ٨ مضروب فيه ٢٧ مبلغ ٢١٦

٢٤ دان	بنت (اب		ام	زوجه حامله
دان	١٣	٤	٤	٣
٢١٦	٣٩) ١١٧	٣٦	٣٦	٢٧

موقوف ٧٨ +

على تقدير الذكورة

٢٤ عولها ٢٧ وفقه ٩

٢٤ دان	بنت	اب	ام	زوجه حامله
	٨	٤	٤	٣
	١٢٨	٣٢	٣٢	٢٤
موقوف		٤ +	٤ +	٣ =

بولسه ده بر تصحیح نك وفقنی ایکنچی تصحیح نك کل سینه ضرب ایتولسه
تباین بولسه تصحیح نك برسنی ایکنچسی نك کل سینه ضرب ایتولنور ضرب
حاصل بولغان مبلغ مسئله نك تصحیحی بولور (بعده هر وارث نك نصیبنی
ایچون مذکر مسئله سندان بولغان نصیبنی موٴنث مسئله سی نك کل سینه ض
ایتارسن ایکی مسئله آراسنده نسبة تباین بولسه یا موٴنث مسئله سی نك وفق
ضرب ایتارسن نسبة توافق بولسه (بعده موٴنث مسئله سندان نصیبنی مذ
مسئله سی نك کل سینه ضرب ایتارسن ایکی مسئله آراسنده نسبت تباین بولسه یا
ضرب ایتارسون نسبة توافق بولسه (بعده هر ایکی تقدیرده بولغان ضرب
حاصل بولغان عددنك قایسی اقل بولسه وارث کا شول اقل نی ویررسن حاصل
آراسنده بولغانی (موقوف بولوب توررر وهر وقت حمل ظاهر بولوب اش
کیتسه حمل شول موقوف نك کل سینه مستحق بولسه بارنی آنکار ویررسن وا
موقوف نك بعضسینه گنه مستحق بولسه اول وقت شول بعضنی ویرو
قالغانونی ورثه لارکا تقسیم ایتارسن *

مثلا بنت اب ام زوجهٴ حبلی قالدی حمل مذکر بولسه مسئله ٢٤ د
زوجه کا ثمن ٣ اب کا سدس ٤ ام کا هم سدس ٤ بنت کا مذکر حمل ایلا
ما بقی بالعصوبة ١٣ اکر حمل موٴنث بولسه مسئله ٢٤ دان بولوب ٢٧
عول ایته دور اب کا سدس ٤ ام کا هم سدس ٤ زوجه کا ثمن ٣ بنت

٢ مال میراث موقوف بولماقلق فرض لار
تغیر بولاچق وارث
لار حقنده بولور اما
هیچ تغیر بولمای
ایکان مثلا جد ایلان
زوجهٴ حبلی
جیولغان صورة کبی
آنده توقیف یوق
چونکه جده کا مطلقا
سدس حمل خواه
مذکر بولسون خواه
موٴنث اولسون
ودخی حمل مذکر
بولغان فرض ده
محجوب بولاچق
کمسه لار کاده مال
ویرلمایون توررر
مثلا زوجهٴ حبلی
ایلان اخ جیولغان
صورة کبی چونکه
احتمال بار که حمل
ننك مذکر بولوی
اول وقت اخ محجوب
بولور *

بر مغربيه‌نى تزوج ايتوب مدة تزوج‌دان آلطى آى‌دان صونك وضع حمل ايتسه - على سبيل خرق العادة وصول ممكن اولماق جوازينه بناءً نسب ثابت ديكانلار - هم يمين مسئله‌لارنده ليصعدن السماء - هم ليقلبن هذا الحجر ذهبا وبولار امثالى مسئله‌رده جوازية عقليه‌كا بناءً يمين منعقد بوله‌دور *

بلكه قاتروژنى‌لارنك زوجه وغير مال املاك‌لارينه بالفعل وصول ممكن چونكه آلارنك عمل‌لارى بر معلوم زمان ايلان موقت تكميل مدة صونكنده آلارغه ولايت سيبرده سربست يعنى اختيارلق مال واملاكلارنى وغير زوجات واولادلارنى اوزيانلارينه نقل ايتمك ممكن (ودخى آلارنك وطن اصليه‌لارينه قايتماقلق ممنوعيتى احكام موءبده‌دان توكل منسوخ بولماق ومرحمت دولت بولماق احتمال‌لارى بار وعلى كل حال شرعا مقتول حكمنده بولماسه‌لار كرك فافهم

* فصل فى الغرقى والحرقى والهدمى *

آرالارنده قرابت اولغان كمسه‌لار بر سفينه‌ده غرق بولسه‌لار يا دفعة اوطقه توشوب يانسه‌لار يا آلارنى بر ارنرسه اژالوب توشوب هلاك ايتسه موت‌لارنك اصلا تقدم تأخر معلوم بولماسه هر برسى‌نك تركه‌سى سلامت قالغان وارث لارينه بولور اولكان كمسه‌لار برسى ايكنچى برسندان ميراث آلماز *

قد انتهى الكلام بعون الله الملك العلام والصلوة والسلام على خير الانام واصحابه العظام واتباعه الى يوم القيام واتمثل بماقاله الوهبى *

* زهى مقصودمز پيوسته حسن نظام اولدى *
* ولو نقصان وسهو بله بحمد الله تمام اولدى *
* قربحم قوتندان بلمام اصلا افتخار ايتمام *
* مجرد لطف حق ايلان پذيراى ختام اولدى *
* با قلدقچه دعاء خيره مظهر اولمه‌دور مقصود *
* بو مطلب بنده نا كامه اقصاى مرام اولدى *

* افقر الطلبة رضاء الدين ابن ملا فخر الدين الانيسى *

٢ هر برنده فتح حرف اول ايلان فعلى وزننده مفردلارى فعيل كلور قتلى كبى قتيل جمعسى *

ايكى اخ مثلا غروب يا طلوع يا زوال وقتنده وفات ايتكان بولسه‌لار لكن برسى مشرق‌ده ايكنچسى مغرب‌ده بولسه مغرب‌ده وفات بولغانى مشرق‌ده وفات بولغاندان مال ميراث آلور چونكه بولار ظاهر نظرده بر وقت‌ده وفات بولغان كورلسه‌لارده برهان عقلى ودليل قطعى ايلان كروية عالم مثبت بولغانغه بناءً طلوع وغروب وزوال وقت‌لارى مغربكا نسبةً مشرق‌ده كوب زمان مقدم منه عفى الله تعالى

فصــل فی المفقود

مفقود حیواتی ده مماتی ده معلوم بولماغان بالکلیه خبری منقطع بولغان غائب
کمسه دور) مفقود کمسه حی حکمنده بولور مادامکه اوزینك قریب لاری
وفات اولوب بتکان صونکنده مفقودنك وفاتی ایلان قاضی نك قضاسی بولغان
قدر (یعنی مفقودنك مالنی تقسیم ایتولنماز خاتونی غیریکا باره آلماس ا
غیرلاردان میراث آلماق ده حمل کبی موقوف بولوب تورر حیاة لك مد
اوتکان صونك قاضی وفاتی ایلان حکم ایتکان صونك مالنی تقسیم ایتورلار لك
موت ایلان حکم ایتکان وقتده بولغان ورثه لارکا گنه بولور غیرلارکا یوق
غیردان موقوف بولغان میراث لار شول غیرنك ورثه لارینه قایطارلوب ویرلو
مفقود مسئله سنی اوّلا مفقودنی حی فرض ایتوب تصحیح ایتولور بعد وفات فرض
ایتوب تصحیح ایتولنور آندان صونك حمل ده مذکور بولغان عمل لار ایلا
تقسیم ایتولنور بلا فرق *

فصــل فی الاسیر

اسیر بولغان کمسه لار میراث خصوصنده بولغان حکم لاری اسیر بولماغ
کمسه لار حکمنده اصلا فرق یوق مادامکه دین اسلام دان مفارقت ایتم
اما العیاذ بالله دین اسلام دان مفارقت ایته ایکان مرتد حکمنده بولور
وبالفرض حیاتی ومماتی هم دین اسلام دان مفارقت ایتکانی ومفارقت ایتمک
معلوم بولماسه اول وقت مفقود حکمنده بولور *
فقیر محرر دیرکه روسیه نظام لاری موجبنچه قاتر ورثنی جزایه بیارلمش کمس
اوشبو اسیر جمله سندان اولسه لار کراك وآنلاری مقتول حکمنده ایتماك ایلا
قضا درست بولماسه کراك کرچه نظاما قاتر قتل حکمنده اولوب وطن اصلیه لاریـ
رجوع ایتمکدان ممنوع اولسه لارده عقلا امتناع یوق کوب شرعی مسئله
جوازیه عقلی کا تفرع لانه دور - مثلا آرالارنده برسنه مسافه لك مشرقی کـ

(اخت اخیافی - - اخت لام - - آنا بر توغمه قزقرداش

(بنت - - قز

(بنت الابن - - اوغلنك قزی

(بنت البنت - - قزنك قزی

(جد - - بابا

(جده - - ابی

(خال - - آنابرلن برتوغمه ایرقرداش

(خاله - - آنابرلن برتوغمه قزقرداش

(زوجه - - خاتون

(زوج - - ایر

(عمّ - - آنابرلن برتوغمه ایر قرداش

(عمّه - - آنابرلن برتوغمه قزقرداش

(ولد - - بالا ایرلاردان قزلاردان

(اولاد ام - - بنوالاخیانی

Из фондов Российской национальной библиотеки

Инв. №

قرداش‌لار اوچ قسم اوشبو اوقیانوس نك مصباح دان نقل ایتکان عربی
العبارة بولغان قطعه سنده بیان قلنغان *

❊ قطعه ❊

❊ ومتی اردت تمیز الاعیان * فهم الذین یضمهم الابوان ❊

❊ اخیافی امليس یجمعهم اب * وبعکسه العلات یفترقان ❊

یعنی اوّلکسی بنو الاعیان آتا آنا بر توغمه قرداش‌لار ایرلاردان قزلاردان

ایکنچیسی بنو العلات آتا بر توغمه قرداش‌لار ایرلاردان هم قزلاردان

اوچونچیسی بنو الاخیافی آنا بر توغمه قرداش‌لار ایرلاردان هم قزلاردان

❊ فرایض علمنده عرب لغتنچه مذکور اسم‌لارنك تفسیرلاری ❊

(اب - - آتا

(ابن - - اوغل

(ابن الابن - - اوغل‌نك اوغلی

(ابن البنت - - قزننك اوغلی

(ام - - آنا

(اب الام - - آنانك آتاسی

(اب الاب - - آتانك آتاسی

(اخ - - ایر قرداش

(اخ عینی - - اخ لاب وام - - آتا بر آنا بر توغمه قرداش ایردان

(اخ اخیافی - - اخ لام - - آنا بر توغمه ایر قرداش

(اخ علاتی - - اخ لاب - - آتا بر توغمه ایر قرداش

(اخت - - قز قرداش

(اخت عینی - - اخت لاب وام - - آتا بر آنا بر بر توغمه قز قرداش

(اخت علاتی - - اخت لاب - - آتا بر توغمه قز قرداش

(اخت

Из фондов Российской национальной библиотеки

Татар.
3-11055

800/170

Из фондов Российской национальной библиотеки

11015
89

Татар.
3-11055

Из фондов Российской национальной библиотеки